

Hallituksen esitys Eduskunnalle tilisiirtolaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tilisiirtolaki. Esityksen tarkoituksena on panna Suomessa täytäntöön rajojen yli suoritettavista tilisiirroista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/5/ETY. Lisäksi esityksen tarkoituksena on täydentää tilisiirtomaksun oikeudellisia vaikutuksia koskevaa lainsäädäntöä.

Lain välittömästi direktiiviin perustuvien säännösten soveltamisalaan kuuluisivat lähtökohtaisesti kaikki Suomessa toteutettavat tilisiirrot sekä sellaiset Suomen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion väliset tilisiirrot, jotka ovat enintään 50 000 euron tai sitä vastaavan määrän suuruisia ja jotka toteutetaan talousalueeseen kuuluvan valtion valuutassa tai euroissa. Tilisiirtomaksun oikeudellisia vaikutuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin rajoituksitta kaikkiin sellaisiin tilisiirtoihin, joihin sovelletaan Suomen lakia.

Ehdotetussa laissa on otettu direktiivin mukaisesti lähtökohdaksi se, että tilisiirto on toteutettu silloin, kun tilisiirron määrä on maksettu maksun saajan pankin tai muun lakiehdotuksessa tarkoitetun laitoksen tilille. Pääosa ehdotetun lain säännöksistä koskisi tämän johdosta maksumääräyksen antajan ja hänen laitoksensa välistä oikeussuhdetta. Lisäksi lakiehdotuksessa on säännöksiä tilisiirroista annettavista tiedoista, tilisiirron toteuttamiseen osallistuvien laitosten keskinäisistä suhteista sekä tilisiirtomaksun saajan ja hänen laitoksensa välisestä oikeussuhteesta. Lakiehdotuksen tilisiirtomaksun oikeusvaikutuksia koskevissa pykälissä säänneltäisiin toisaalta maksumääräyksen antajan sekä hänen velkojensa ja muiden sivullisten välisiä suhteita ja toisaalta maksumääräyksen antajan ja tilisiirtomaksun saajan välistä oikeussuhdetta.

Maksumääräyksen antajan laitos vastaisi pääsääntöisesti maksumääräyksen antajalle siitä, että tilisiirron varat maksetaan täysimääräisinä saajan laitoksen tilille sovitussa tai ehdotetussa laissa säädetyssä määräajassa. Jos tilisiirtoa ei toteuteta määräajassa, maksumääräyksen antajan laitos olisi velvollinen maksamaan maksumääräyksen antajalle hyvityskorkoa siihen päivään asti, jolloin tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Jos tilisiirto jätetään kokonaan toteuttamatta, maksumääräyksen antajan laitoksen olisi palautettava maksumääräyksen antajalle tilisiirron määrä. Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden välisissä tilisiirroissa palautusvastuu olisi kuitenkin rajoitettu direktiivin mukaisesti 12 500 euron määrään. Sama rajoitus koskisi myös eräitä sellaisia Suomessa toteutettavia tilisiirtoja, joita ei toteuteta Suomen rahassa. Lisäksi laitoksen olisi maksettava maksumääräyksen antajalle hyvityskorkoa tilisiirron koko määrälle varojen palauttamispäivään asti ja korvattava tilisiirrosta aiheutuneet kulut.

Tilisiirtomaksu sitoisi pääsääntöisesti maksumääräyksen antajan velkojia ja muita sivullisia siitä hetkestä alkaen, kun saajan laitos on saanut tilisiirtoa koskevat tiedot ja tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Tämän jälkeen maksumääräyksen antajalla ei olisi oikeutta peruuttaa maksumääräystä ja hänen katsottaisiin täyttäneen suoritusvelvoitteensa saajaa kohtaan, jollei muualla säädetä toisin tai jolleivät maksumääräyksen antaja ja saaja ole sopineet toisin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 14 päivänä elokuuta 1999, jolloin direktiivin täytäntöönpano aika päättyy. Ennen lain voimaantuloa toteutettaviksi hyväksytyihin tilisiirtoihin sovellettaisiin aikaisempaa lakia.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykytila	4
1.1. Yleistä	4
1.1.1. Kotimaan maksuliikenne	4
1.1.2. Ulkomaan maksuliikenne	4
1.2. Lainsäädäntö ja käytäntö	6
1.2.1. Yleistä	6
1.2.2. Tilisiirtomaksun suoritushetki	6
1.2.3. Tilisiirtomaksun sitovuus sivullisiin nähden	7
1.2.4. Maksumääräyksen peruuttaminen	7
1.2.5. Vastuu tilisiirtomaksun perillemenosta	7
1.2.6. Lainvalinta	8
1.2.7. Eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä maksujärjestelmän ehdoista annettu laki	8
1.2.8. Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettu laki	8
1.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö	9
1.3.1. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/5/ETY	9
1.3.2. Komission tiedonanto EU:n kilpailusääntöjen soveltamisesta rajojen yli suoritettavissa tilisiirroissa	11
1.3.3. Direktiivi selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä.	11
1.3.4. UNCITRALin kansainvälisiä tilisiirtoja koskeva mallilaki	12
1.3.5. Yhdysvaltojen lainsäädäntö	13
1.3.6. Muiden pohjoismaiden lainsäädäntö	14
1.3.7. Muiden maiden lainsäädäntö	15
1.4. Nykytilan arviointi	16
1.4.1. Direktiivin täytäntöönpano Suomessa	16
1.4.2. Tilisiirtomaksuja koskevan muun lainsäädännön tarve	16
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	16
2.1. Yleistä	16
2.2. Tilisiirroista annettavat tiedot	17
2.3. Laitoksen vähimmäisvelvoitteet	17
2.4. Tilisiirtomaksun oikeusvaikutukset	18
2.5. Riitojen ratkaiseminen	19
2.6. Lain pakottavuus	19
2.7. Lakiehdotuksen suhde rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin	20
3. Esityksen vaikutukset	20
4. Asian valmistelu	20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	21
1. Lakiehdotuksen perustelut	21
1 luku. Yleiset säännökset	21
2 luku. Tilisiirrosta annettavat tiedot	26
3 luku. Laitoksen vähimmäisvelvoitteet	28
4 luku. Erinäiset säännökset	34
5 luku. Voimaantulo	37

2. Voimaantulo	37
LAKIEHDOTUS	38

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Yleistä

1.1.1. Kotimaan maksuliikenne

Tilisiirrot, joissa pankki siirtää maksumääräyksen antajan toimeksiannosta maksun määrän saajan pankkitilille, muodostavat Suomessa pääosan pankkien maksuliikenteestä. Tilisiirtomaksujen lisäksi pankkien maksujärjestelmässä välitetään tietoja muun muassa pankkikorttimaksuista ja suoraveloituksista.

Erilliset pankki- ja postisiirtojärjestelmät on yhdistetty yhdeksi tilisiirtojärjestelmäksi, jossa käytetään yhdenmukaista tilisiirtolomaketta. Tilisiirroissa käytetään yleisesti maksun saajan määrittelemää viitenumeroa. Tällaisissa niin sanotuissa viitesiiroissa maksun yksilöintitiedot ovat usein luettavissa sähköisesti viivakoodista. Maksumääräyksen antaja voi käyttää myös niin sanottua viestisiirtoa, jossa maksu yksilöidään merkitsemällä tilisiirtolomakkeeseen esimerkiksi laskun tai asiakkaan numero tai muu vapaamuotoinen selite. Koska pankkien asiakkailleen lähettämissä tiliotteissa eritellään tilitapahtumat, erillisiä maksukuitteja ei enää juuri käytetä. Pankit välittivät vuonna 1998 yhteensä noin 689,5 miljoonaa maksutapahtumaa, joista noin puolet oli tilisiirtoja. Tilisiirroista välitettiin 82 prosenttia konekielisessä muodossa.

Tilisiirtomaksuja voidaan lähettää maksajan pankista saajan tilille mihin tahansa tilisiirtojärjestelmässä mukana olevaan pankkiin. Suomen Pankkiyhdistyksessä valmistettujen 1 päivästä kesäkuuta 1996 alkaen voimassa olleiden maksujen välityksen yleisten ehtojen mukaan maksu kirjataan saajan tilille viimeistään maksajan tilin veloituspäivää seuraavan toisen pankkipäivän kuluessa, jos maksajan ja saajan tilit ovat eri pankissa tai pankkiryhmissä. Jos maksajan ja saajan tilit ovat samassa pankissa tai samassa pankkiryhmissä, maksu kirjataan saajan tilille viimeistään veloituspäivää seuraavan pankkipäivän kuluessa. Jos tilisiirto on suoritettu pikasiirtona, siirrosta ilmoitetaan tarvittaessa maksun saajalle heti, kun hänen pankkinsa on saanut tiedon siirrosta. Pikasiirtona siirretyt varat ovat heti maksun saajan käytettävissä.

Suomessa ei ole erillistä maksujen selvityskeskusta. Pankkien maksujärjestelmässä pankit vaihtavat keskenään kahdenvälisesti maksutiedot. Suurten maksujen katteensiirto suoritetaan kunkin maksun osalta reaaliaikaisesti bruttomääräisenä (RTGS, Real-Time Gross Settlement) Suomen Pankin sekkitilijärjestelmässä. Pienempien maksujen osalta pankit laativat clearinglaskelmat, joiden perusteella suoritetaan päivittäin katteensiirto Suomen Pankin sekkitilijärjestelmässä. Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä on toiminut euromääräisenä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alettua vuoden 1999 alusta. Pankit tarjoavat kuitenkin asiakkailleen kolmannen vaiheen loppuun asti rinnakkain sekä markka- että euromääräisiä palveluja.

Pankkien välisten pikasiirtojen ja sekkien maksutiedot välitetään pankkien välillä reaaliaikaisesti ajantasatapahtumaverkon kautta (POPS-järjestelmä). Maksujen katteensiirtotapa määräytyy maksun suuruuden perusteella. Jos maksu on suurempi kuin pankkien kahdenvälisesti sopima niin sanottu RTGS-rajaa, kate suoritetaan bruttosiirotona Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän kautta. RTGS-rajaa pienemmät maksut nettoutetaan kahdenvälisesti pankkien kesken. Pankkien kahdenvälisesti sopiman nettovelkalimitin täytyessä pankit suorittavat katteensiirron Suomen Pankin sekkitilijärjestelmässä. Päivän päätteeksi toteutetaan katteensiirrot, jolloin kahdenväliset velat nollataan.

1.1.2. Ulkomaan maksuliikenne

Kansainvälisestä tilisiirrosta käytetään Suomessa nimitystä maksumääräys. Pankkien käyttämien lähtevien ulkomaan maksujen yleisissä ehoissa (03.96) maksumääräys määritellään maksajan toimeksiantoon perustuvaksi lähettäjäpankin kirjeenvaihtajapankilleen antamaksi ehdottomaksi määräykseksi maksaa maksun saajalle määräyksen osoittama rahamäärä tai siirtää tämä määräys toisen pankin toteutettavaksi. Maksumääräyksen välittämiseen voi osallistua useita pankkeja. Maksumääräys voidaan antaa kirjallisesti tai sähköisesti.

Maksumääräyksillä hoidettavien tilisiirtojen ohella kansainvälisessä pankkijärjestelmässä voidaan suorittaa ulkomaan maksuja myös remburssien, perittävien tai ulkomaan sekkien avulla. Remburssissa ja perittävässä

maksaja saa maksun suoritusta vastaan maksua koskevat asiakirjat. Maksumääräyksellä maksettaessa mahdolliset maksua koskevat asiakirjat eivät siirry maksajalle pankin välityksellä.

Vuonna 1998 pankit välittivät Suomesta ulkomaille noin 611 000 kappaletta yli 50 000 markan määräistä maksua, joiden arvo oli yhteensä noin 800 miljardia markkaa. Näistä EU-maihin välitettyjen maksujen osuus oli noin 446 000 maksua, joiden arvo oli yhteensä noin 665 miljardia markkaa. EU-maihin välitetyistä maksuista alle 50 000 euron arvoisia maksuja oli arviolta noin 350 000 kappaletta, joiden arvo oli yhteensä noin 41 miljardia markkaa. Lisäksi pankit välittivät EU-maihin arviolta noin kaksi miljoonaa alle 50 000 markan arvoista maksua.

Kansainväliset tilisiirtomaksut toteutetaan pääasiassa pankkien kahdenvälisiin sopimuksiin perustuvan niin sanotun kirjeenvaihtajapankkijärjestelmän avulla. Kirjeenvaihtajapankki on lähettäjäpankin yhteistyöpankki, jonka kanssa pankki on sopinut vastuita sisältävien toimeksiantojen hoitamisesta. Myös pankkien ulkomaille perustamia tytäripankkeja ja sivukonttoreita voidaan käyttää maksumääräysten välittämiseen maksun saajalle. Nykyisin suomalaisilla pankeilla on yhteensä 10 ulkomaista tytäripankkia ja sivukonttoria.

Maksumääräystä koskevat tapahtuma- ja katetiedot välitetään kirjeenvaihtajapankkeille yleensä SWIFT-verkon kautta (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Varajärjestelmänä käytetään teleksiä. Suurimmat suomalaiset pankit osallistuvat kirjeenvaihtajapankkiensa kanssa SWIFTin nettoutuspalveluun, jossa suomalaiset pankit nettouttavat valuutakauppojensa maksut kahdenvälisesti kirjeenvaihtajapankkiensa kanssa. Suomalaisella pankilla on yleensä kirjeenvaihtajapankkissaan kyseisen maan valuutan määräinen tili (niin sanottu nostrotili), jota kirjeenvaihtajapankki veloittaa vastaanottamiensa maksumääräysten mukaisesti. Vastaavasti ulkomaisilla pankeilla on suomalaisessa kirjeenvaihtajapankkissaan marka- tai euromääräinen tili (niin sanottu lorotili), jolta suomalainen pankki veloittaa saamansa maksumääräykset. Tavallisesti pankit ovat vastavuoroisesti toistensa kirjeenvaihtajapankkeja.

Jos pankilla ei ole tiliä kirjeenvaihtajapankkissaan, maksumääräystä koskevat tiedot ja maksumääräyksen kate lähetetään toisistaan

erillään kirjeenvaihtajapankille (interbank payments). Maksumääräystä koskevat tiedot lähetetään suoraan kirjeenvaihtajapankkiin. Maksumääräyksen kate sen sijaan lähetetään sellaiseen pankin kirjeenvaihtajapankkiin, jossa maksajapankilla on tili ja joka on tilisuhteessa maksun saajan pankkiin.

Pankkien laatimien saapuvien ulkomaan maksujen yleisten ehtojen mukaan maksun saajan pankki vastaa siitä, että maksun saajan tiliä hyvitetään viimeistään kolmantena pankkipäivänä ulkomaisen arvonpäivän jälkeen. Ulkomainen arvonpäivä on ehdoissa olevan määritelmän mukaan päivä, jolloin maksun saajan pankin oikeus määrätä lähetytystä määrästä alkaa. Lähtevien ulkomaan maksujen yleisten ehtojen mukaan lähettäjäpankki vastaa siitä, että maksu lähetetään kolmen pankkipäivän kuluessa toimeksianton vastaanottamisesta. Lähettäjäpankki vastaa myös siitä, että maksumääräys lähetetään pankin saaman toimeksianton mukaisesti ja että maksumääräys on vastaanotettu pankin valitsemassa kirjeenvaihtajapankissa. Lähettäjäpankki ei kuitenkaan vastaa kirjeenvaihtajapankin eikä maksun saajan pankin toiminnasta tai niiden maksukyvyistä.

Suomen Pankin sekkitilijärjestelmä on osa TARGET-järjestelmää (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer). TARGET yhdistää EU:n 15 jäsenvaltion RTGS-järjestelmät ja Euroopan keskuspankin maksumekanismien koko EU:n kattavaksi RTGS-järjestelmäksi. Järjestelmä on kehitetty ensisijaisesti rahapolitiikkaan liittyvien maksujen ja yhteisön rahamarkkinakaupan euromääräisten maksujen välityskanavaksi. Sen kautta voidaan kuitenkin välittää myös muita euromääräisiä maksuja. TARGETin kautta voidaan välittää euromääräisiä maksuja lähes kaikille EU:n alueella toimiville luottolaitoksille.

TARGETissa maksajapankki lähettää maksumääräyksen omaan kansalliseen keskuspankkiinsa. Keskuspankki lähettää maksun järjestelmän kautta edelleen saajapankin keskuspankkiin, joka suorittaa maksun saajapankille. Maksun suorittamiseen maksajapankin keskuspankissa olevalta tililtä saajapankin keskuspankissa olevalle tilille kuluu normaalisti aikaa vain joitakin minuutteja.

Järjestelmän riskittömyys perustuu siihen, että kaikki maksut suoritetaan keskuspankkihalla. Maksut ovat järjestelmässä peruuttamattomia, kun maksu on veloitettu maksajapankin keskuspankissa olevalta tililtä tai ti-

lille on tehty maksua vastaava katevaraus. Saajapankin tiliä ei hyvitetä ennen kuin maksu on peruuttamaton.

Euromääräisiä maksuja maasta toiseen voidaan välittää myös EBA-Clearingin kautta (Euro Banking Association). Siinä on tällä hetkellä mukana noin 70 pankkia. Järjestelmän kautta välitettyjen maksujen nettokate suoritetaan päivän lopussa. Ne pankit, joilla on nettovelka, suorittavat katteensiirrot TARGETin välityksellä Euroopan keskuspankissa olevalle EBA-Clearingin keskitetyille katteensiirtotilille. Sen jälkeen EBA suorittaa katteensiirrot niille pankeille, joilla on nettosaatava.

1.2. Lainsäädäntö ja käytäntö

1.2.1. Yleistä

Suomessa ei ole muutamia maksuhetkeä määritteleviä säännöksiä lukuun ottamatta nimenomaisesti tilisiirtoja koskevaa lainsäädäntöä. Tilisiirtotoimeksiintoon voidaan soveltaa yleisiä kauppakaaren 18 luvun asiainiästä ja varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) valtuutusta koskevia säännöksiä. Yleissäännökset rahavelkasuhteista sisältyvät velkakirjalakiin (622/1947). Se koskee nimenomaisesti vain velkasuhteita, joista on annettu velkakirja. Velkakirjalain vaikutus ulottuu kuitenkin huomattavasti laajemmalle kuin mikä sen varsinaisen soveltamisala on. Käytännössä sitä sovelletaan kaikkiin velkasuhteisiin ja sen katsotaan ilmentävän velvoiteoikeudessa yleisesti omaksuttuja periaatteita.

Oikeuskäytännössä on ratkaistu eräitä tilisiirtomaksuihin liittyviä yksittäisiä ongelmia, jotka ovat koskeneet muun muassa hetkeä, jolloin tilisiirtomaksu on tullut maksajan velkoja sitovaksi, tilisiirtotoimeksiannon peruuttamista ja pankin vastuuta maksun välityksessä tapahtuneesta virheestä.

Maksujen välityksessä noudatetaan pankkien laatimia kotimaan maksujen välitystä ja ulkomaan maksuja koskevia yleisiä ehtoja. Yleiset ehdot voivat tulla osaksi toimeksiannosopimusta vakiosopimusehtojen sitovuutta koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 84 §:n 1 momentin mukaan rahoitustarkastus valvoo muun muassa luottolaitosten sopimusehtojen käyttöä. Kuluttajan-suojan kannalta sopimusehtojen käyttöä val-

voo myös kuluttaja-asiamies. Rahoitustarkastuksen ja kuluttaja-asiamiehen on pykälän 2 momentin mukaan oltava tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä keskenään.

1.2.2. Tilisiirtomaksun suoritusohje

Jollei maksupaikkaa ole määrätty, maksu on suoritettava velkakirjalain 3 §:n 1 momentin mukaan velkojan asunnossa tai liikehuoneistossa. Velkojalla on pykälän 2 momentin mukaan oikeus määrätä toinen maksupaikka, jollei tästä koidu velalliseksi olevalta hankaluutta tai kustannuksia. Samoin kauppalaain (355/1987) 48 §:n 1 momentin mukaan kauppahinta on pääsääntöisesti maksettava myyjän luona. Myös kansainvälistä tavaran kauppaa koskevista sopimuksista tehdyn yleissopimuksen (SopS 50/1988) eli niin sanotun YK:n kauppalaain 57 artiklan mukaan ostajan on maksettava kauppahinta myyjälle pääsääntöisesti myyjän liikepaikassa, jollei hän ole velvollinen maksamaan sitä muussa erityisessä paikassa. Säännöksistä ilmi käyvä niin sanottu viemävelkaperiaate on tahdonvaltainen. Asianosaiset voivat keskinäisessä suhteessaan sopia maksuhetkestä haluumallaan tavalla.

Useissa laeissa on maksajan hyväksi pakkottavia säännöksiä siitä, milloin tilisiirtomaksu katsotaan suoritetuksi. Jos velallinen suorittaa säännösten mukaisesti maksun viimeistään eräpäivänä, maksu katsotaan oikea-aikaisesti suoritetuksi. Maksaja vapautuu viivästysseuraamuksista, vaikka velkoja ei saisikaan tilisiirron varoja käyttöönsä vielä eräpäivänä.

Säännösten sanamuodot poikkeavat hieman toisistaan. Esimerkiksi maanvuokralain (258/1966) 8 §:n 2 momentin mukaan suorituksen katsotaan tapahtuneen muun muassa sinä päivänä, jona tilisiirtomääräys on jätetty rahalaitokseen. Asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 35 §:n 1 momentin mukaan suorituksen katsotaan tapahtuneen muun muassa sinä päivänä, jonka pankki on merkinnyt maksajalle annettuun kuittiin maksupäiväksi. Ulosottolain (37/1985) vuonna 1986 muutetun 4 luvun 33 §:n 1 momentin mukaan maksu ulosottomiehelle katsotaan suoritetuksi muun muassa sinä päivänä, jona se on maksettu rahalaitokseen tai tilisiirto on veloitettu maksajan tililtä. Vakuutuslainsäädännön (543/1994) 44 §:n mukaan vakuutusmaksu katsotaan suoritetuksi muun muassa sinä päivänä, jona se on

maksettu rahalaitokseen tai tilisiirto on ve-loitettu maksajan tililtä. Kuluttajansuojalain (38/1978) 5 luvun 24 §:n 3 momentin, 8 lu-vun 25 §:n 3 momentin ja 9 luvun 25 §:n 4 momentin mukaan maksun katsotaan arvi-oitaessa velkojan oikeutta viivästyskorkoon, vahingonkorvaukseen ja sopimuksen purka-miseen tapahtuneen sinä päivänä, jona pankki on hyväksynyt velallisen asianmukaisen maksutoimeksiannon.

1.2.3. Tilisiirtomaksun sitovuus sivullisiin nähden

Oikeuskäytännössä on katsottu yleisesti, että tilisiirrolla suoritettu maksu on toteutettu ja sitoo maksajan velkojia, kun maksu on kirjattu maksun saajan tilille ja tilisiirron rahamäärä siten on siirtynyt maksajan mää-räämisvallasta maksun vastaanottajan mää-räämisvaltaan (esimerkiksi KKO 1989:17 ja 1989:145).

Luottolaitostoinnista annettuun lakiin lisättiin vuonna 1997 uusi 6 a luku. Sen 65 j §:n 1 momentin mukaan talletussuojara-haston varoista korvataan tilillä olevien saa-misten lisäksi myös tilille vielä kirjautumatomat maksujen välityksessä olevat talletta-jan samassa talletuspankissa olevat saamiset.

1.2.4. Maksumääräyksen peruuttaminen

Velvoiteoikeuden yleisen periaatteen mu-kaan toimeksiantajalla on oikeus peruuttaa toimeksiantonsa niin kauan, kuin toimek-siannettua tehtävää ei ole suoritettu. Toimek-siantaja voi kuitenkin joutua korvaamaan toimeksisaajalle peruuttamisesta mahdollises-ti aiheutuneen vahingon. Jos toimeksisaaja käyttää apulaisia tehtävän suorittamiseen, hänen on välitettävä peruutus edelleen apu-laisilleen. Toimeksiantaja ja toimeksisaaja voivat keskenään sopia toimeksiannon pe-ruuttamisoikeuden rajoittamisesta.

Oikeuskäytännössä (esimerkiksi KKO 1989:17 ja 1994:37) on katsottu, ettei mak-saja voi peruuttaa maksumääräystä enää sen hetken jälkeen, jona tilisiirron varat ovat siirtyneet maksajan määäämisvallasta mak-sun saajan määäämisvaltaan. Ratkaisevana ajankohtana on pidetty maksumääräyksen varojen kirjaamishetkeä vastaanottajan tilille.

Pankkien laatimien lähtevien ulkomaan maksujen yleisten ehtojen mukaan maksu-määräys on ehdoton ja peruuttamaton. Koti-maan maksujen yleisten ehtojen mukaan

maksaja ei voi peruuttaa tai muuttaa pankille antamaansa maksutoimeksiantoa enää sen jälkeen, kun pankki on veloittanut maksajan tiliä tai antanut maksun suorittamisesta kui-tin. Myös Rahoitustarkastuksen 14 päivänä tammikuuta 1994 antaman maksun peruutta-mista asiakkaan tililtä koskevan ohjeen (Dnro 4/117/94) mukaan maksu voidaan pe-ruuttaa ainoastaan siihen asti, kun maksajan tiliä on ve-loitettu. Aikaisemman 15.1.1991 annetun ohjeen (Dnro 1/114/1991) mukaan maksumääräys voitiin peruuttaa maksun saa-jan tilin hyvittämishetkeen asti.

1.2.5. Vastuu tilisiirtomaksun perillemenos-ta

Velvoiteoikeuden yleisen periaatteen mu-kaisesti toimeksisaaja vastaa toimeksiantajal-leen siitä, että annettu tehtävä suoritetaan toimeksiannon mukaisesti. Toimeksisaaja vastaa myös tehtävän suorittamiseen käyttä-miensä apulaistensa toiminnasta.

Oikeuskäytännössä (KKO 1992:3 ja 1994:80) on katsottu, että pankki ei vapaudu vastuusta tilisiirron perille menosta pelkäs-tään sen takia, että maksumääräyksen antaja on antanut virheellisen tiedon saajan pankki-tilin numerosta. Molemmissa tapauksissa saajan nimi oli merkitty maksumääräykseen oikein. Ratkaisujen perusteluissa todetaan muun muassa, että käsiteltävien toimeksian-tojen suuren määrän takia ei ole mahdollista välttää virheitä ja epätäsmällisyyksiä asiak-kaiden antamissa tiedoissa. Tämän takia asiakkaiden kannalta on välttämätöntä, että järjestelmä kykenee tilitietojen mahdollisista virheistä ja epätäsmällisyyksistä huolimatta tarkistusjärjestelmänsä avulla estämään mak-sujen ohjautumisen väärälle tilille.

Pankkien laatimien kotimaan maksujen välityksen yleisten ehtojen mukaan maksu välitetään saajalle ensisijaisesti tilinumeron perusteella. Pankki ei vastaa siitä, että mak-su välitetään maksajan ilmoittaman virheelli-sen tiedon perusteella väärälle henkilölle. Pankki ei myöskään vastaa maksajalle mak-sujen välityksessä aiheutuneista välillisistä vahingoista.

Myöskään pankkien lähtevien ulkomaan maksujen yleisten ehtojen mukaan lähettäjä-pankki ei vastaa siitä, että maksu välitetään maksajan ilmoittaman virheellisen tiedon perusteella väärälle henkilölle. Lähettäjä-pankki ei vastaa kirjeenvaihtajapankin tai maksun saajan pankin toiminnasta eikä nii-

den maksukyvyistä. Lähettäjäpankki vastaa siitä, että maksumääräys lähetetään toimeksiannon mukaisesti ja että maksumääräys on vastaanotettu pankin valitsemassa kirjeenvaihtajapankissa. Lähettäjäpankki on ehtojen mukaan velvollinen korvaamaan maksajalle ainoastaan sen vahingon, joka on aiheutunut pankin laiminlyönnistä maksua lähetettäessä. Lähettäjäpankki korvaa tällöin maksajalle ainoastaan aiheutuneen korko- ja kurssitappion sekä vahingon selvittämisestä maksajalle aiheutuneet välttämättömät kulut ja kohtuulliset kustannukset sekä palauttaa perimänsä palvelumaksut. Vastaavat rajoitukset sisältyvät myös saapuvien ulkomaan maksujen yleisiin ehtoihin.

1.2.6. Lainvalinta

Sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan Rooman yleissopimus tuli voimaan Suomessa 1 päivänä huhtikuuta 1999. Jos osapuolet eivät ole sopineet sovellettavasta laista, sovellettavaksi tulee yleissopimuksen mukaan pääsääntöisesti sen valtion laki, johon sopimus läheisimmin liittyy. Jos sopimus on tehty elinkeinotoiminnassa, sopimuksen oletetaan liittyvän läheisimmin siihen valtioon, jossa sopimuksen luonteomaisen suorituksen toimittamisesta vastaavan osapuolen päätoimipaikka sijaitsee. Jos sopimuksen mukaan muu toimipaikka kuin päätoimipaikka vastaa suorituksen toimittamisesta, sopimuksen oletetaan liittyvän siihen valtioon, jossa tämä muu toimipaikka sijaitsee. Kuluttajien osalta sovelletaan kuitenkin yleensä sen valtion lakia, jossa kuluttajan asuinpaikka on.

Yleissopimuksen säännösten mukaan esimerkiksi maksajan ja maksajan pankin väliseen tilisiirtotoimeksiantoa koskevaan sopimukseen sovelletaan sopimuksen luonteomaisesta suorituksesta eli tilisiirron toteuttamisesta vastaavan pankin toimipaikan sijaintivaltion lakia.

1.2.7. Eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä maksujärjestelmän ehtoista annettu laki

Eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehtoista annetun lain (588/1997) nimike ja soveltamisala laajennettiin vuoden 1999 alusta voimaan tulleella lailla koskemaan myös keskuspankin ja selvitysyhteisöjen maksujärjestelmissä tehtäviä maksusuorituk-

sia. Muutoksen tavoitteena on varmistaa, ettei maksujärjestelmän yhden osapuolen konkurssi- tai muu maksukyvyttömyysmenettely aiheuta häiriöitä maksujärjestelmässä. Lain soveltamiseen ei vaikuta se, perustuuko selvitysmenettely maksujärjestelmässä suoritusten nettoutukseen vai tehdäänkö suoritukset osapuolten välillä täysimääräisinä.

Maksuvelvoite saadaan lain mukaan nettouttaa tai muulla tavoin selvittää maksujärjestelmässä, vaikka järjestelmän osapuolta vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely, jos velvoite on syntynyt ennen maksukyvyttömyysmenettelyn alkamista. Myös myöhemmin syntynyt velvoite saadaan nettouttaa tai muutoin selvittää, jos se on järjestelmän sääntöjen mukaan ilmoitettu selvittäväksi ennen kuin selvitysyhteisö on saanut tiedon maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta. Maksuvelvoitteen katsotaan lakia sovellettaessa syntyneen silloin, kun osapuolella ei ole maksujärjestelmän sääntöjen mukaan oikeutta yksipuolisesti peruuttaa maksuvelvoitetta koskevaa määräystä.

Laki ei koske maksujärjestelmän osapuolen asiakkaan, esimerkiksi tilisiirtomaksun lähettäjän, maksukyvyttömyysmenettelyä. Esimerkiksi maksun lähettäjän konkurssipesä voi vaatia, että maksu peräytetään maksun saajalta jollakin takaisinsaantiperusteella. Laki ei myöskään vaikuta maksun lähettäjän mahdolliseen oikeuteen vaatia suoritusta palauttavaksi maksun saajalta. Maksun lähettäjä voi esimerkiksi vedota siihen, että maksu on toimitettu väärälle henkilölle tai että maksun perustana olevassa oikeustoimessa on jokin virhe. Maksun palauttamista koskevaa vaatimusta ei kuitenkaan voida esittää maksun välittämiseen osallistuneelle maksujärjestelmän osapuolelle vaan ainoastaan maksun lopulliselle saajalle.

1.2.8. Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettu laki

Rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoitukseen käyttämisen estämisestä annettu neuvoston direktiivi 91/308/ETY on pantu Suomessa täytäntöön rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetulla lailla (68/1998). Lain tavoitteena on estää rahanpesua, edistää sen paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuoman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Rahanpesulla tarkoitetaan laissa rikoslain (39/1889) 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua toimintaa.

Muun muassa pankit ovat lain mukaan ilmoitusvelvollisia. Ilmoitusvelvollisen on aina todettava asiakkaansa henkilöllisyys, jos on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää. Ilmoitusvelvollisen on todettava vakituisen asiakkaansa henkilöllisyys. Sama vaatimus koskee myös muita kuin vakituisia asiakkaita, jos suoritettavan liiketoimen tai toisiinsa kytkeytyvien toimenpiteiden suuruus yhteensä on yli 15 000 euroa tai sitä vastaava markkamäärä. Jos on todennäköistä, että asiakas toimii toisen henkilön lukuun, henkilöllisyyden toteaminen on käytettävissä olevin keinoin ulotettava myös tähän henkilöön. Tunnistamisvelvollisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta.

Ilmoitusvelvollisen on asianmukaista huolellisuutta noudattaen selvitettävä perusteet ja tarkoitus sen palvelujen käytölle, jos se havaitsee, että ne poikkeavat tavomaisesta tai että niillä ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta taikka että ne eivät sovi yhteen asiakkaan taloudellisen tilanteen ja liiketoimien kanssa. Luottolaitostoinnasta annetun lain 95 §:n mukaan luottolaitoksen on tunnettava asiakkaansa liiketoiminnan laatu sekä perusteet palvelun käyttämiselle.

Jos ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden laillista alkuperää, sen on viipymättä ilmoitettava asiasta keskusrikospoliisissa olevalle selvittelykeskukselle, joka hoitaa rahanpesun selvittämiseen liittyvät tehtävät. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi keskeyttävä liiketoimi lisäselvityksiä varten tai kieltäydyttävä siitä. Ilmoitusvelvollinen voi myös suorittaa liiketoimen muun muassa silloin, kun siitä kieltäytyminen tai sen keskeyttäminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen edunsaajan selville saamista. Selvittelykeskus voi tarvittaessa antaa viiden arkipäivän ajaksi määräyksen pidättyä suoritamasta ilmoitettua liiketoimintaa.

Ilmoitusvelvollinen on velvollinen korvaamaan asiakkaalle liiketoimen selvittämisestä, epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittamisesta, liiketoimen keskeyttämisestä tai liiketoimesta kieltäytymisestä aiheutuneen taloudellisen vahingon, jos ilmoitusvelvollinen ei ole noudattanut sellaista huolellisuutta, jota häneltä olosuhteet huomioon ottaen voidaan kohtuudella vaatia.

1.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

1.3.1. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/5/ETY

Yleistä

Rajojen yli suoritettavista tilisiirroista on annettu 27 päivänä tammikuuta 1997 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/5/ETY, jäljempänä direktiivi. Direktiivi on niin sanottu harmonisointidirektiivi. Sen tavoitteena on parantaa sekä yksityishenkilöille että yrityksille, erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille, suunnattuja rajojen yli suoritettavia tilisiirtopalveluja. Alkuperäinen ehdotus liittyi Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan rahapoliittiselle instituutille ja Talous- ja sosiaalikomitealle annettuun varojen siirron avoimuutta, tehokkuutta ja vakautta Euroopan unionissa koskevaan komission tiedonantoon KOM(94) 436.

Direktiivin johdanto-osan 8 kohdassa todetaan, että direktiivillä ei rajoiteta rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY säännösten soveltamista. Sama lähtökohta käy ilmi myös direktiivin ylivoi- maista estettä koskevasta 9 artiklasta.

Soveltamisala

Direktiivin johdanto-osassa pidetään ensiarvoisen tärkeänä, että yksityishenkilöt ja erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset voivat tehdä tilisiirtoja yhteisön osasta toiseen nopeasti, luotettavasti ja edullisesti. Tähän viitaten direktiivin soveltamisala on rajoitettu enintään 50 000 euron suuruisiin jäsenvaltioiden valuutoissa tai euroissa suoritettaviin tilisiirtoihin. Direktiiviä sovelletaan vain Euroopan talousalueen valtioiden, jäljempänä ETA-valtio, välisiin tilisiirtoihin. Se ei koske luottolaitosten, rahoituslaitosten eikä muiden kansainvälisten maksujen välitystä harjoittavien laitosten toimeksiannosta suoritettavia tilisiirtoja. Tilisiirron toteuttajan edellytetään olevan luottolaitos tai jokin muu laitos, joka liiketoimintanaan harjoittaa ETA-valtioiden välistä maksujenvälitystä.

Tiedonantovelvollisuus

Direktiivissä säädetään vähimmäisvaati-

mukset tilisiirroista annettavista tiedoista. Direktiivin 3 artikla koskee ennen tilisiirtoa koskevan toimeksiannon antamista annettavia ennakkotietoja. Tilisiirron jälkeen annettavista tiedoista säädetään 4 artiklassa. Tiedot on annettava kirjallisesti ja mahdollisesti sähköisesti. Tietojen on oltava helposti ymmärrettävissä muodossa.

Tilisiirto palveluja tarjoavan laitoksen on pidettävä nykyisten ja mahdollisten tulevien asiakkaidensa saatavilla tiedot ainakin seuraavista seikoista:

- aika, jonka kuluessa maksu hyvitetään saajan laitoksen tilille;
- aika, jonka kuluessa saajan laitoksen tilille maksetut varat ovat saajan tilillä;
- toimitusmaksujen ja kulujen laskentatapa;
- mahdollisesti käytetty arvopäivä;
- käytettävissä olevat valitus- ja oikaisukeinot ja miten niihin voi turvautua; sekä
- valuutan vaihdossa käytettävät vaihtokurssit.

Tilisiirron toteutuksen jälkeen asiakkaalle on, jollei hän ole nimenomaisesti luopunut oikeudestaan saada tietoja, annettava tiedot ainakin seuraavista seikoista:

- viitenumero, jonka avulla tilisiirto voidaan tunnistaa;
- tilisiirron alkuperäinen määrä;
- asiakkaan maksettaviksi tulevien kulujen ja toimitusmaksujen määrä; ja
- mahdollisesti käytetty arvopäivä; sekä
- valuutanvaihdossa käytetty vaihtokurssi, jos on suoritettu valuutanvaihto.

Määrääjat ja korkohyvitys maksun viivästettyä

Maksumääräyksen antaja voi antaa laitokselle yksilöidyn toimeksiannon. Jollei laitos halua kieltäytyä sopimussuhteesta asiakkaan kanssa, sen on direktiivin 5 artiklan mukaan asiakkaan pyynnöstä sitouduttava toteuttamaan tilisiirto ilmoittamassaan määräajassa ja noudattamaan ilmoittamiaan toimitusmaksuja ja kuluja.

Jos maksumääräyksen antajan kanssa sovitua tilisiirron toteuttamisaikaa ei ole noudatettu, maksumääräyksen antajan laitoksen on 6 artiklan mukaan maksettava maksumääräyksen antajalle hyvitys. Jos määräajasta ei ole sovittu, hyvitys on maksettava, jos tilisiirtoa ei ole maksettu saajan laitoksen tilille maksumääräyksen hyväksymispäivää seuraavan viidennen pankkipäivän päättyessä.

Hyvitys viivästyksestä on tilisiirron kokonaismäärälle laskettu viitekoron mukainen korko. Direktiivin 2 artiklan k alakohdan mukaan viitekorolla tarkoitetaan asiakkaalle hyvityselvöllisen laitoksen sijaintivaltion vahvistamien sääntöjen mukaan määrättyä hyvitystä. Koronmaksuvelvollisuus alkaa sovitun määräajan päättymispäivästä tai, jos määräajasta ei ole sovittu, maksumääräyksen hyväksymispäivää seuraavan viidennen pankkipäivän päättymisestä. Korkoa on maksettava siihen asti, kunnes varat on maksettu saajan laitoksen tilille.

Saajan laitoksen on asetettava siirretyt varat saajan käyttöön saajan kanssa sovitussa määräajassa. Jos määräajasta ei ole sovittu, varat on maksettava saajan tilille sitä päivää seuraavana pankkipäivänä, jona varat maksettiin saajan laitoksen tilille. Jos tämä laiminlyödään, saajan laitoksen on maksettava saajalle tilisiirron kokonaismäärälle laskettu viitekoron mukainen korko määräajan päättymispäivästä päivään, jona varat maksetaan saajan tilille.

Jos maksumääräyksen antajan tai saajan laitos voi osoittaa, että viivästys on aiheutunut maksumääräyksen antajan tai saajan syystä, se ei ole velvollinen maksamaan hyvitystä.

Maksun täysimääräisyys

Tilisiirtoon osallistuvat laitokset ovat 7 artiklan mukaan velvollisia suorittamaan saajalle tilisiirron koko määrän, jollei maksumääräyksen antaja ole määrännyt, että saajan on maksettava kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuneet kulut. Saajan laitos voi laskuttaa saajalta tilinhoitoon liittyviä kuluja, mutta se ei saa käyttää tätä laskutusta vapautukseksi tilisiirron koko määrää koskevasta suoritusvelvoitteestaan.

Jollei maksumääräystä ole suoritettu täysimääräisenä saajalle, maksumääräyksen antajan laitoksen on maksettava tehty vähennys saajalle, jollei maksumääräyksen antaja pyydä maksamaan sitä itselleen. Jos maksumääräyksen välittänyt laitos on vähentänyt tilisiirrosta kuluja, se on velvollinen maksamaan vähentämänsä määrän maksumääräyksen antajan laitokselle tai tämän pyynnöstä maksumääräyksen saajalle.

Palautusvastuu

Jos tilisiirron varoja ei ole suoritettu saajan

laitoksen tilille, maksumääräyksen antajan laitoksen on 8 artiklan mukaan suoritettava maksumääräyksen antajalle tilisiirron määrä 12 500 euron määrään asti. Lisäksi maksu- määräyksen antajan laitoksen on maksettava määräyksen antajalle hänen maksamansa kulut ja viitekoron suuruinen korko tilisiirron kokonaismäärälle tilisiirron toimeksiantopäivän ja hyvityspäivän väliseltä ajalta. Varat on asetettava maksumääräyksen antajan käyttöön neljäntoista pankkipäivän kuluessa siitä, kun määräyksen antaja esitti tätä koskevan pyynnön. Pyyntö voidaan esittää sen jälkeen kun tilisiirron toteuttamiselle säädetty määräaika on kulunut umpeen. Jos kuitenkin saajan laitoksen valitsema välittäjälaitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta, saajan laitos on velvollinen asettamaan tilisiirron määrän 12 500 euron määrään asti saajan käyttöön.

Jos tilisiirto on jäänyt toteutumatta sen takia, että maksumääräyksen antaja on antanut laitokselleen virheellisiä tai puutteellisia ohjeita, tilisiirrossa mukana olleiden laitosten on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan maksamaan tilisiirto takaisin maksumääräyksen antajan laitokselle, joka on velvollinen hyvittämään sen edelleen maksumääräyksen antajalle. Samaa periaatetta sovelletaan myös silloin, kun maksumääräyksen toteutumatta jääminen on johtunut maksumääräyksen antajan nimenomaisesti valitsemasta välittäjälaitoksesta. Laitokset eivät näissä tapauksissa ole velvollisia hyvittämään maksumääräyksen antajalle kuluja eikä kertyneitä korkoja ja ne voivat vähentää varojen takaisin saamisesta aiheutuneet yksilöidyt kulunsa.

Ylivoimainen este

Laitokset vapautuvat 9 artiklan mukaan direktiivissä säädetyistä velvoitteista, jos ne voivat vedota oleellisiin ylivoimaisesta esteestä johtuviin syihin. Ylivoimaisen esteen määritelmä on saman sisältöinen kuin matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatoista annetussa neuvoston direktiivissä 90/314/ETY.

Riitojen ratkaiseminen

Jäsenvaltioiden on 10 artiklan mukaan huolehdittava siitä, että maksumääräyksen antajan ja saajan käytettävissä on tarkoituksenmukaiset ja tehokkaat valitus- ja oikaisu- keinot.

Vastuunjako laitosten välillä

Lopullinen vastuu tilisiirron viivästyisestä tai toteutumatta jäämisestä kuuluu sille laitokselle, joka on aiheuttanut viivästyksen tai tilisiirron toteuttamatta jäämisen. Maksu- määräyksen antajan laitoksella on oikeus saada korvaus käyttämältään välittäjälaitok- selta, joka puolestaan voi kääntyä mahdolli- sesti käyttämänsä välittäjälaitoksen puoleen.

Täytäntöönpano

Jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön di- rektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset vii- meistään 14 päivänä elokuuta 1999.

1.3.2. *Komission tiedonanto EY:n kil- pailusääntöjen soveltamisesta rajo- jen yli suoritettavissa tilisiirroissa*

Komissio on antanut tiedonannon EY:n kilpailusääntöjen soveltamisesta rajojen yli suoritettavissa tilisiirroissa (95/C 251/03). Tiedonannon tarkoituksena on ilmoittaa markkinoille osallistuville komission lähesty- mistavasta kilpailua koskeviin kysymyksiin.

Komissio suhtautuu tiedonannossaan yleis-esti myönteisesti sellaisiin pankkien väli- siin järjestelyihin, jotka mahdollistavat pa- rempien rajojen yli suoritettavien tilisiirto- järjestelmien tarjoamisen ja direktiivin vaati- musten täyttämisen. Näiden järjestelyjen on kuitenkin oltava sopusoinnussa EY:n perus- tamissopimuksen 85 ja 86 artiklan kanssa. Tiedonannon tarkoituksena on selvittää, mit- kä yhteistyön muodot ovat ei-toivottuja sa- laisia sopimuksia. Näin pyritään myös selvit- tämään raja tarpeellisen yhteistyön ja mah- dollisen kilpailun välillä.

1.3.3. *Direktiivii selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä*

Selvityksen lopullisuudesta maksujärjestel- missä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 98/26/EY pyritään ensisijaisesti turvaamaan maksujärjestelmien ja arvopape- rien selvitysjärjestelmien toiminta tilantees- sa, jossa järjestelmään osallistujaa kohtaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely.

Siirtomääräykset ja niiden nettoutus ovat direktiivin mukaan oikeudellisesti täytän-

töönpanokelpoisia ja ne sitovat sivullista siinäkin tapauksessa, että on aloitettu järjestelmään osallistujaa koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jos siirtomääräykset ovat tulleet järjestelmään ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista tai ne on eräiden edellytysten täytyessä toteutettu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamispäivän kuluessa.

Siirtomääräykset ja niiden nettoutukset ovat kaikissa jäsenvaltioissa oikeudellisesti täytöntöönpanokelpoisia ja sivullisia sitovia. Järjestelmään osallistuja tai sivullinen ei saa peruuttaa siirtomääräystä järjestelmän säännöissä määrätyn ajankohdan jälkeen. Direktiivillä ei estetä järjestelmään osallistujaa tai sivullista käyttämästä siirtomääräyksen antamisen taustalla olevaan oikeussuhteeseen perustuvia oikeuksiaan siirtomääräyksen määrän takaisin saamiseksi suorituksen lopulliselta saajalta. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa nettoutuksen purkamiseen eikä siirtomääräyksen peruuttamiseen järjestelmässä.

Lisäksi direktiivissä on muun muassa järjestelmään osallistumisen yhteydessä annettujen vakuuksien pysyvyyttä ja täytöntöönpanokelpoisuutta koskevia säännöksiä.

1.3.4. UNCITRALin kansainvälisiä tilisiirtoja koskeva mallilaki

Yleistä

Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan (United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL) valmisteleva kansainvälisiä tilisiirtoja koskeva mallilaki (Model Law on International Credit Transfers) hyväksyttiin toukokuussa 1992. Mallilaissa on säännöksiä maksajan ja tilisiirron toteuttamiseen osallistuvien pankkien välisistä suhteista sekä pankkien keskinäisistä suhteista. Lisäksi mallilaissa on joitakin maksajan ja maksun saajan välistä suhdetta koskevia säännöksiä.

Mallilaki koskee 1 artiklan mukaan sellaisia kansainvälisiä tilisiirtoja, joissa maksajan pankki tai muu liiketoimintanaan tilisiirtoja toteuttava yhteisö ja joku tilisiirron toteuttamiseen osallistuvista pankeista tai edellä mainituista yhteisöistä sijaitsevat eri valtioissa. Mallilaki on laadittu ensisijaisesti kaupallisia maksu- ja silmällä pitäen. Kuluttajien maksusuorituksia ei kuitenkaan ole rajattu sen soveltamisalan ulkopuolelle. Mallilain

säännökset ovat 4 artiklan mukaan tahdonvaltaisia, jollei jossakin säännöksessä nimenomaisesti mainita sen pakottavuudesta. Tällaisia pakottavia säännöksiä on vain muutamia.

Mallilain tarkoituksena on harmonisoida jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä. Direktiiviä valmisteltaessa mallilain säännökset on otettu huomioon, mutta täydelliseen yhdenmukaisuuteen ei kuitenkaan ole pyritty. Todennäköisesti mikään jäsenvaltio ei ota mallilakia lainsäädäntöönsä sellaiseenaan.

Tilisiirron toteutushetki

Mallilain 19 artiklan mukaan tilisiirto on toteutettu (completed) sillä hetkellä, kun maksun saajan pankki on hyväksynyt maksumääräyksen. Tilisiirto on artiklan mukaan toteutettu siinäkin tapauksessa, että tilisiirtoon osallistunut pankki on vähentänyt tilisiirron määrästä kuluja tai palkkioita. Saajalla on tällaisessa tapauksessa oikeus tilisiirron taustalla olevaan oikeussuhteeseen sovellettavan lain mukaisesti vaatia maksumääräyksen antajalta saatavan suorituksesta puuttuva määrä. Kun maksumääräys on toteutettu, maksun saajan pankki tulee saajan velalliseksi hyväksymänsä maksumääräyksen laajuudessa. Maksumääräyksen toteuttaminen ei muulla tavalla vaikuta maksun saajan ja hänen pankkinsa väliseen suhteeseen.

Maksun saajan pankin hyväksymishetki määritellään 9 artiklassa. Siinä luetellaan kaikkiaan kahdeksan eri tapahtumaa, joista aikaisinta pidetään maksumääräyksen hyväksymishetkenä.

Maksumääräyksen peruuttaminen

Mallilain 12 artiklan mukaan maksumääräyksen antaja voi peruuttaa maksumääräyksen, jos maksumääräyksen antajan pankilla tai välittäjäpankilla on kohtuullisesti aikaa toimia ennen maksun lähettämistä eteenpäin. Vastaavasti saajan pankki on velvollinen peruuttamaan maksumääräyksen, jos sillä on kohtuullisesti aikaa toimia ennen sitä päivää, jona maksumääräyksen varat on asetettava saajan käytettäviksi.

Jos pankki toimittaa maksumääräyksen eteenpäin tai asettaa varat saajan käytettäviksi, vaikka peruuttamisilmoitus on saapunut sille ajoissa, sillä ei ole oikeutta maksumääräyksen varoihin. Jos tilisiirto on toteutettu,

pankin on palautettava vastaanottamansa varat.

Maksun lähettäjä ja maksumääräyksen vastaanottanut pankki voivat sopia, että maksumääräys on peruuttamaton tai että peruuttaminen on mahdollista vain johonkin edellä selostettua ajankohtaa aikaisempaan ajankohdtaan mennessä.

Tilisiirtomaksun suoritushetki

Mallilakia valmisteltaessa ei päästy yksimielisyyteen siitä, tulisiko siihen ottaa maksun suoritushetkeä koskeva säännös. Tämän takia toimikunta päätyi ainoastaan ehdottamaan säännöstä toivoville jäsenvaltioille, että ne ottaisivat lainsäädäntöönsä säännöksen, jonka mukaan maksaja vapautuu suoritusvelvollisuudestaan maksun saajaa kohtaan sillä hetkellä, kun maksun saajan pankki on hyväksynyt maksumääräyksen. Maksaja vapautuu suoritusvelvollisuudestaan siihen määrään asti, jolla hän olisi vapautunut suoritusvelvollisuudestaan maksamalla tilisiirron varat saajalle käteisenä.

Vastuu tilisiirtomaksun perillemenosta

Maksajan pankki on 14 artiklan mukaan vastuussa tilisiirtomaksun perillemenosta. Jos tilisiirtoa ei ole toteutettu, se on velvollinen palauttamaan maksajalle kaikki tältä saamansa varat korkoineen. Jokainen tilisiirtoon osallistunut välittäjäpankki on vastaavasti velvollinen palauttamaan vastaanottamansa varat korkoineen sille pankille, jolta se on ottanut maksumääräyksen vastaan.

Säännös on pakottava. Pankki voi kuitenkin rajoittaa palauttamisvastuutaan silloin, kun se ei muutoin suostuisi tilisiirtoon liittyvien merkittävien riskien takia hyväksymään maksumääräystä. Pankki vapautuu vastuusta myös silloin, kun se ei ole valinnut sitä pankkia, josta maksun katoaminen on johtunut. Vastuusta vapautuakseen pankin on kyettävä todistamaan, että se ei vakiintuneesti käytä vastaavissa tapauksissa kyseistä pankkia tilisiirtojen toteuttamisessa. Jos pankki vapautuu palauttamisvelvollisuudestaan, on se pankki, josta maksun katoaminen on johtunut, velvollinen palauttamaan vastaanottamansa varat korkoineen sille pankille, joka on ensimmäisenä osoittanut sen välittäjäpankkiksi.

1.3.5. Yhdysvaltojen lainsäädäntö

Yleistä

Yhdysvalloissa on vuonna 1978 annettu sähköistä varojen siirtoa koskeva liittovaltion laki (Electronic Fund Transfer Act). Laissa on säännöksiä kuluttajien ja rahalaitosten oikeuksista ja velvollisuuksista sähköisessä maksujen välityksessä. Siinä säädetään muun muassa rahalaitoksen tiedonantovelvollisuudesta ennen sähköistä varojen siirtoa ja sen jälkeen, kuluttajan oikeudesta peruuttaa siirtomääräys ennen ilmoitettua siirtopäivää, rahalaitoksen velvollisuudesta selvittää ja korjata kuluttajan ilmoittamat virheet ja rahalaitoksen velvollisuudesta korvata kuluttajalle varojen siirron laiminlyönnistä aiheutunut vahinko.

Kesällä 1989 lisättiin USA:n kauppalakiin (Uniform Commercial Code) uusi Artikla 4 A, joka koskee varojen siirtoa (Uniform Commercial Code - Funds Transfers). Artikla 4 A on osavaltiolaki, kuten kauppalakikin. Se tulee voimaan niissä osavaltioissa, jotka hyväksyvät sen. Kaikki osavaltiot ovat hyväksyneet kauppalain ja myös artikla on tarkoitus hyväksyä kaikissa osavaltioissa.

Artiklaa 4 A sovelletaan varojen siirtoon (funds transfer). Varojen siirto määritellään artiklassa toimenpiteiden sarjaksi, joka alkaa maksajan antamasta maksumääräyksestä ja kattaa maksajan pankin ja kaikkien välittäjäpankkien siirron toteuttamiseksi antamat maksumääräykset. Artiklan 4 A soveltamisalan piiriin kuuluvat vain maksumääräyksen perusteella tehdyt siirrot (credit transfers). Esimerkiksi suoraveloituskasutus (debit transfers) jäävät sen soveltamisalan ulkopuolelle. Varojen siirto on määritelmän mukaan toteutettu, kun maksun saajan pankki on hyväksynyt maksumääräyksen maksun saajan hyväksi. Maksun saajan ja hänen pankkinsa välinen suhde jää kokonaan varojen siirron käsitteen ulkopuolelle. Artiklassa ei edellytetä, että maksun saajalla on pankissaan tili, jolle maksu voidaan kirjata.

Artiklan 4 A säännökset on laadittu pitäen silmällä lähinnä pankkien välittämiä suuria kaupallisia maksuja. Sen soveltamisalaa ei kuitenkaan ole rajoitettu maksun suuruuden perusteella. Artiklan soveltamisalan ulkopuolelle jäävät vain edellä mainitun sähköistä varojen siirtoa koskevan lain soveltamisalan piiriin kuuluvat kuluttajien maksut.

Tilisiirtomaksun suoritushetki

Artiklan 4 A mukaan tilisiirtomaksu on suoritettu sillä hetkellä, kun maksun saajan pankki on hyväksynyt maksumääräyksen maksun saajan hyväksi. Maksajana oleva velallinen vapautuu samalla hetkellä suoritusvelvollisuudestaan samalla tavalla kuin jos hän olisi suorittanut maksumääräyksen määrän maksun saajana olevalle velkojalle käteisenä.

Jos yksi tai useampi välittäjäpankki on vähentänyt maksumääräyksen määrästä omia kustannuksiaan tai palkkioitaan, maksumääräyksen antaja vapautuu maksumääräyksen hyväksymishetkellä maksumääräyksen alkuperäisen määrän suuruudesta suoritusvelvollisuudesta, paitsi jos hän kieltäytyy maksun saajan vaatimuksesta maksamasta saajalle maksumääräyksen määrästä vähennettyjä eriä.

Lisäksi artiklassa on erityissäännös, joka koskee sellaisia maksujärjestelmiä, joissa välitettävät maksut nettoutetaan monenkeskisesti. Jos saajan pankki on hyväksynyt tällaisen järjestelmän kautta välitetyn maksumääräyksen, mutta järjestelmä ei sääntöjensä nojalla ole suorittanut maksun selvitystä, maksun saajan pankin maksumääräyksen hyväksyminen on mitätön eikä maksajan katsoa suorittaneen maksua maksun saajalle. Maksun saajan pankilla on oikeus periä takaisin suorittamansa maksu maksun saajalta.

Maksumääräyksen peruuttaminen

Artiklan 4 A mukaan maksumääräyksen peruuttamismääräys on tehokas, jos pankki on vastaanottanut peruuttamismääräyksen niin hyvissä ajoin, että sillä on ollut ennen maksumääräyksen hyväksymistä kohtuullisesti aikaa toimia maksumääräyksen peruuttamiseksi. Maksumääräyksen peruutus ei ole tehokas maksumääräyksen hyväksymisen jälkeen, ellei maksumääräyksen hyväksynyt pankki suostu peruutukseen tai maksujärjestelmän säännöt salli peruutusta pankin hyväksymisestä riippumatta.

Jos maksumääräyksen saajan pankki on hyväksynyt maksumääräyksen, maksumääräys voidaan peruuttaa ainoastaan, jos maksu on jo alun perin ollut virheellinen, kuten liian suuri tai väärälle vastaanottajalle osoitettu taikka jo maksettu.

Pankki ei voi hyväksyä peruutettua maksumääräystä. Jos hyväksytty maksumääräys on

edellä mainituissa poikkeustapauksissa peruutettu, jo tapahtunut maksumääräyksen hyväksyminen on mitätön.

Vastuu maksumääräyksen perillemenosta

Artiklassa 4 A omaksutun näkemyksen mukaan maksun saaja on saanut suorituksen, kun hänen pankkinsa on hyväksynyt maksajan maksumääräyksen. Jos varojen siirto maksun saajan pankkiin on epäonnistunut, maksujärjestelmä takaa, että maksaja saa varansa takaisin korkoineen (money-back guarantee).

Jos maksumääräyksen vastaanottanut pankki on tehnyt virheen ja maksu on tämän takia viivästynyt, virheen tehnyt pankki on velvollinen maksamaan maksajalle tai maksun saajalle korkoa viivästysajalta. Jos maksu ei lainkaan ole tullut perille pankin virheen johdosta, virheen tehnyt pankki on velvollinen palauttamaan maksun ja korvaamaan maksajalle varojen siirrosta aiheutuneet kustannukset sekä maksumääräyksen toteuttamatta jäämisestä aiheutuneet kulut ja korkotappion.

Jos maksun saaja on yksilöity maksumääräyksessä sekä nimen että tilinumeron tai muun yksilöintinumeron perusteella ja jos maksun saajan pankki ei tiedä, että nimi ja numero viittaavat eri henkilöihin, maksun saajan pankki on oikeutettu toimimaan pelkästään numeron perusteella. Jos pankki suorittaa maksun numeron avulla yksilöidylle saajalle, se ei ole velvollinen tarkistamaan, viittaavatko nimi ja numero samaan henkilöön.

1.3.6. Muiden pohjoismaiden lainsäädäntö

Muiden pohjoismaiden lainsäädäntö vastaa sisällöltään varsin pitkälti Suomen lainsäädäntöä. Yleistä maksuja tai tilisiirtoja koskevaa lainsäädäntöä ei ole. Maksun oikea-aikaisuutta arvioitaessa lähtökohtana on viemävelkaperiaate, joka käy ilmi esimerkiksi pohjoismaisen lainsäädäntöyhteistyön tuloksena syntyneen velkakirjalain 3 §:stä (Ruotsin lag om skuldebrev 1936:81, Norjan lov om gjeldsbrev 1939 nr 1 ja Tanskan lov om gældsbreve 1938 nr. 146), jonka mukaan, jollei maksupaikkaa ole määrätty, maksu on suoritettava velkojan luona tai hänen määräämässään toisessa maksupaikassa. Myös muiden pohjoismaiden lainsäädännössä on lisäksi esimerkiksi vuokran ja vakuutusmak-

sun maksamista koskevia erityissäännöksiä, joissa maksun oikea-aikaisuus on kytketty tilisiirtotoimeksiannon antamiseen pankille.

Norjassa on valmistunut vuoden 1994 lopussa pankkilakikomitean ensimmäinen osamietintö (Finansavtaler og finansoppdrag, NOU 1994:19), jossa ehdotetaan säädettäväksi erityinen rahoituspalveluja koskeva laki (lov om finansavtaler og finansoppdrag). Lakiehdotuksen 2 luvun VI osassa on tilisiirron maksajan ja maksun saajan välistä suhdetta koskevia säännöksiä ja VII osassa tilisiirron viivästyistä koskevia säännöksiä.

Lakiehdotuksen mukaan tilisiirtomaksu katsotaan suoritetuksi silloin, kun maksun saajan laitos on tullut velvolliseksi siirtämään maksun määrän saajalle. Jos maksun saaja on velkonut maksua määrättyllä tavalla, esimerkiksi lähettämällä velalliselle tilillepanokortin, jossa on maksun saajan tilinumero, maksu katsottaisiin suoritetuksi silloin, kun maksaja on antanut tilisiirtotoimeksiannon laitokselleen. Maksu kulkisi vastaanottajan riskillä ja maksaja vapautuisi jo toimeksiantohetkellä suoritusvelvollisuudestaan velkojaa kohtaan. Kuluttajan suorittaman maksun ajankohdaksi viivästysseurauksia arvioitaessa katsottaisiin aina se hetki, jona laitos on vastaanottanut maksutoimeksiannon. Suoritusvelvollisuudestaan kuluttaja vapautuisi edellä selostettujen säännösten mukaisesti.

Jos tilisiirtoa ei ole toteutettu maksajasta johtuvasta syystä, maksun ei katsottaisi tapahtuneen edellä selostettuna ajankohtana eikä myöskään kuluttaja vapautuisi viivästysseuraamuksista. Säännöksessä tarkoitettuna syynä voisi olla esimerkiksi se, ettei maksajan tilillä ole riittävästi katetta, tai se, että maksun saajaa koskevat tiedot on merkitty virheellisesti maksumääräykseen.

Lakiehdotuksen mukaan maksutoimeksiannon vastaanottaneella laitoksella olisi huolimattomuudesta riippumaton niin sanottu kontrollivastuu maksumääräyksen varoista ja sopimusrikkomuksesta syntyvästä korkotappiosta. Laitos olisi lisäksi velvollinen korvaamaan maksajalle aiheutuneen muun välittömän vahingon, esimerkiksi kurssitappion ja perintäkulut, paitsi jos se voi osoittaa, että sopimusrikkomus johtui laitoksen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jota sen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon sopimushetkellä ja jonka seurauksia se ei kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa. Jos laitos on käyttä-

nyt apulaista maksun välittämisessä, se vapautuisi vastuusta vain, jos myös apulainen vapautuisi edellä selostetun säännöksen nojalla vastuusta. Epäsuorasta vahingosta laitos vastaisi ehdotuksen mukaan vain, jos se on aiheuttanut vahingon tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta. Laitoksen vastuuta voitaisiin sovittaa, jos maksaja tai maksun saaja on myötävaikuttanut vahingon syntymiseen.

1.3.7. Muiden maiden lainsäädäntö

Muulla ulkomailla ei tiettävästi ole yleistä tilisiirtoja koskevaa lainsäädäntöä. Olemassa olevissa maksuja koskevissa säännöksissä säännellään lähes yksinomaisesti maksajana olevan velallisen ja maksun saajana olevan velkojan välistä velkasuhdetta.

Pohjoismaiden ohella viemävelkaperiaate on omaksuttu myös anglo-amerikkalaisen oikeusjärjestelmän maissa. Näiden maiden lisäksi viemävelkaperiaatetta sovelletaan muun muassa Alankomaissa, Sveitsissä, Italiassa, Kreikassa ja Portugalissa.

Ranskan siviililain (Code civile) 1247 artiklan mukaan velka on maksettava velallisen luona, jollei muusta ole sovittu. Velallinen vastaa kuitenkin maksusta aiheutuneista kuluista. Säännöksestä ilmenevän niin sanottu noutovelkaperiaatteen lähtökohtana on, että velallinen on täyttänyt suoritusvelvollisuutensa, kun hän on suorittanut oman osuutensa maksun toimittamiseksi velkojalle esimerkiksi antamalla tilisiirtotoimeksiannon pankille. Noutovelkaperiaatetta sovelletaan muun muassa Belgiassa, Luxemburgissa ja Espanjassa sekä useissa Lähi-idän ja Etelä-Amerikan maissa.

Myös Saksan siviililakikirjan (BGB) 269 §:n mukaan velka on maksettava velallisen luona, jollei muusta ole sovittu. Mainittuun säädöksen 270 §:n mukaan velallisen on kuitenkin omalla riskillään ja kustannuksellaan lähetettävä maksu velkojalle. Vastaavan sisältöiset säännökset on myös Itävallan siviililakikirjassa. Velallisen on mainittujen säännösten nojalla omalla kustannuksellaan huolehdittava varojen toimittamisesta velkojalle. Hänen katsotaan täyttäneen tämän velvollisuutensa silloin, kun hän on esimerkiksi antanut pankille tilisiirtotoimeksiannon.

Jos velallinen on antanut tilisiirtotoimeksiannon viimeistään eräpäivänä, hänen katsotaan suorittaneen velkansa oikea-aikaisesti, vaikka velkoja ei saisikaan suoritusta sama-

na päivänä. Velallinen ei myöskään vastaa siitä, että maksu viivästyy esimerkiksi pankin tekemän virheen johdosta. Velallinen ei ole velvollinen suorittamaan viivästyskorkoa eikä hän vastaa esimerkiksi tilisiirtotoimeksiannon antamisen jälkeen tapahtuneesta valuuttakurssin muutoksesta aiheutuneesta kurssitappiosta. Velkoja kantaa riskin tällaisista viivästyksestä aiheutuneista vahingoista, mutta velallinen vastaa kuitenkin maksun perillemenosta. Jos maksu ei lainkaan tule perille velkojalle esimerkiksi välittäjäpankin konkurssin johdosta, velallinen on velvollinen suorittamaan maksun uudestaan.

1.4. Nykytilan arviointi

1.4.1. Direktiivin täytäntöönpano Suomessa

Suomessa ei ole nykyisin sellaista tilisiirtoja koskevaa lainsäädäntöä, johon direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät säännökset voitaisiin luontevasti sijoittaa. Direktiivin täytäntöönpano edellyttää kokonaan uuden lain säätämistä. Direktiivillä pyritään poistamaan ensisijaisesti EU:n jäsenvaltioiden välisessä maksuliikkeessä ilmi tulleita epäkoh- tia. Tämän takia direktiivin soveltamisala on rajoitettu koskemaan ainoastaan rajat ylittäviä Euroopan talousalueella toteutettuja tilisiirtoja, jäljempänä ETA-tilisiirto. Direktiivin soveltamisala on myös rajoitettu ainoastaan pienehköihin enintään 50 000 euron arvoisiin tilisiirtoihin.

Suomessa toteutettujen kotimaisten tilisiirtojen osalta ei ole ilmennyt samanlaisia ongelmia kuin kansainvälisissä tilisiirroissa. Koska direktiivissä omaksutut periaatteet ovat kuitenkin sopusoinnussa Suomessa yleisesti hyväksytyjen periaatteiden kanssa, ei ole perusteltua rajoittaa direktiivin täytäntöönpanon edellyttämää uutta lainsäädäntöä koskemaan vain ETA-tilisiirtoja.

Direktiivin mukaisten säännösten kansainväliseen maksuliikkeeseen soveltamisen edellytyksenä on, että tilisiirron vastaanottavassa valtiossa sovelletaan direktiivin säännöksiä vastaavia vastuusäännöksiä esimerkiksi tilisiirron jäätyä toteuttamatta tai maksun viivästyttyä. Koska Euroopan talousalueen ulkopuolisissa valtioissa ei ole direktiivin kanssa yhdenmukaista lainsäädäntöä, direktiivin mukaisten säännösten soveltamisalaa ei ole perusteltua ulottaa koskemaan myös Suomen ja kolmansien valtioiden väli-

siä tilisiirtoja, jäljempänä kolmannen valtion tilisiirto.

1.4.2. Tilisiirtomaksuja koskevan muun lainsäädännön tarve

Suomessa ei ole lainsäädäntöä siitä, milloin tilisiirtomaksu sitoo maksajan velkojia ja muita sivullisia ja milloin tilisiirtoa koskeva maksumääräys voidaan peruuttaa, eikä siitä, milloin tilisiirtomaksu vapauttaa maksajan suoritusvelvoitteestaan maksun saajaa kohtaan. Oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että tilisiirtomaksu sitoo maksajan velkojia, kun maksu on kirjattu maksun saajan pankkitilille. Oikeuskäytännössä omaksutun näkemyksen mukaan tilisiirtoa koskeva maksumääräys voidaan myös peruuttaa mainittuun ajankohtaan asti.

Direktiivin lähtökohtana on näkemys, jonka mukaan tilisiirto on toteutettu, kun tilisiirron varat on kirjattu maksun saajan pankin tilille. Maksumääräyksen antajan pankki vastaa maksumääräyksen antajalle tähän ajankohtaan asti siitä, että tilisiirto toteutetaan. Tämän jälkeen saajan pankki vastaa tilisiirtomaksun perillemenosta maksun saajalle. Sama lähtökohta on hyväksytty myös UNCITRALin mallilaissa ja USA:n Artikla 4 A:ssa. Sen voidaan näin ollen katsoa ilmentävän yleistä kansainvälistä suuntausta.

Suomen oikeuskäytännössä tehdyt ratkaisut eivät ole täysin sopusoinnussa edellä selostetun kansainvälisen kehityksen kanssa. Tämän takia ehdotetaan, että direktiivin täytäntöönpanon edellyttämään uuteen lakiin otetaan säännökset myös edellä mainituista kysymyksistä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Yleistä

Esityksen ensisijaisena tarkoituksena on panna kansallisesti täytäntöön jaksossa 1.3.1. selostettu parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/5/ETY. Lisäksi esityksen tarkoituksena on täydentää nykyisin puutteellista tilisiirtomaksun oikeudellisia vaikutuksia koskevaa lainsäädäntöä. Tarvittavat säännökset ehdotetaan annettaviksi uudessa tilisiirtoja koskevassa laissa.

Direktiivi on valmisteltu erityisesti EU:n jäsenvaltioiden välillä toteutettavia rajat ylittäviä tilisiirtoja silmällä pitäen. Kansallista

lakia ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista rajoittaa soveltamisalaltaan näin suppeaksi. Tämän takia ehdotetaan, että uutta lakia sovellettaisiin myös Suomen alueella toteutettaviin tilisiirtoihin. Välittömästi direktiivin täytäntöönpanosta johtuvia säännöksiä sovellettaisiin lisäksi enintään 50 000 euron tai sitä vastaavan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion, jäljempänä ETA-valtio, valuutan määräisiin ETA-tilisiirtoihin. Eräät sellaiset Suomessa toteutettavat tilisiirrot, joita ei toteuteta Suomen rahassa, rinnastettaisiin ETA-tilisiirtoihin. Koska direktiivi on niin sanottu harmonisointidirektiivi, nämä lakiehdotuksen säännökset vastaavat direktiivin sisältöä. Ehdotetun lain tilisiirtomaksun oikeusvaikutuksia koskevia säännöksiä, jotka eivät välittömästi johdu direktiivin täytäntöönpanosta, sovellettaisiin rajoituksitta kaikkiin sellaisiin tilisiirtoihin, joihin kansainvälisen yksityisoikeuden nojalla sovelletaan Suomen lakia.

Ehdotettu laki olisi asiakkaan hyväksi pakkotava. Sopimusehto, joka poikkeaa ehdotetun lain säännöksistä asiakkaan vahingoksi, olisi mitätön, jollei ehdotetussa laissa toisin säädetä.

2.2. Tilisiirroista annettavat tiedot

Ehdotetut tiedonantovelvollisuutta koskevat säännökset vastaavat direktiivin sisältöä. Lakiehdotuksessa on säännökset siitä, mitä tietoja tilisiirtoja toteuttavan laitoksen on pidettävä saatavilla ennen tilisiirtoa koskevan maksumääräyksen antamista, ja siitä, mitä tietoja laitoksen on toimitettava asiakkaalle sen jälkeen, kun se on toteuttanut tilisiirron tai vastaanottanut tilisiirtomaksun.

Ehdotettujen pykälien luetteloita niistä seikoista, joista tiedoissa on oltava selvitys, ei ole tarkoitettu tyhjentäviksi. Laitoksen tulisi esimerkiksi ennen maksumääräyksen antamista pitää saatavilla tiedot kaikista sellaisista seikoista, jotka asiakkaan tulisi ottaa huomioon maksumääräystä annettaessa. Jos esimerkiksi tilisiirrot toteutetaan pelkästään tilinumeron eikä nimen ja tilinumeron perusteella, tämän tulisi selkeästi käydä ilmi saatavilla pidettävistä tiedoista, vaikka tällaista tietoa ei pykälässä nimenomaisesti mainita-

2.3. Laitoksen vähimmäisvelvoitteet

Myös laitoksen vähimmäisvelvoitteita kos-

kevat lakiehdotuksen pykälät perustuvat välittömästi direktiiviin. Lakiehdotuksen mukaan maksumääräyksen antajan laitos vastaa maksumääräyksen antajalle siitä, että tilisiirron varat maksetaan täysimääräisinä saajan laitoksen tilille sovitussa tai ehdotetussa laissa säädetyssä ajassa. Maksumääräyksen antaja voisi kuitenkin määrätä, että saajan tulee maksaa tilisiirrosta aiheutuneet kustannukset kokonaan tai osittain. Tällöin tilisiirtoon osallistuvat laitokset voisivat vastaavasti vähentää omat kulunsa ja palkkionsa tilisiirron määrästä.

Jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille määräajassa, maksumääräyksen antajan laitos on ehdotuksen mukaan velvollinen maksamaan maksumääräyksen antajalle korvauksena määräajan noudattamatta jättämisestä hyvityskorkoa määräajan päättymisestä siihen päivään asti, jolloin tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Jos korvausvelvollinen laitos sijaitsee Suomessa, hyvityskorko olisi korkolaisissa säädetyin yleisen viivästyskoron suuruinen. Vuonna 1999 hyvityskorko olisi näin ollen 11 prosenttia vuodessa. Jos korvausvelvollinen laitos sijaitsee muussa ETA-valtiossa, hyvityskorko määräytyisi tämän valtion lain mukaan.

Jos viivästys on aiheutunut tilisiirtoon osallistuneesta välittäjälaitoksesta, sen olisi maksettava korvaus viivästyksestä maksumääräyksen antajan laitokselle. Jos saajan laitos ei ole maksanut saajan tilille laitoksen tilille tulleita varoja määräajassa, saajan laitoksen olisi vastaavasti maksettava viivästyskorvaus saajalle.

Jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille määräajassa, maksumääräyksen antajan laitoksen on ehdotuksen mukaan palautettava maksumääräyksen antajalle toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä. ETA-tilisiirtojen osalta laitos vastaisi tilisiirron määrän palauttamisesta direktiivin mukaisesti kuitenkin vain enintään 12 500 euron määrään asti. Samaa rajoitusta sovellettaisiin myös sellaiseen Suomessa toteutettavaan kotimaan tilisiirtoon, jota ei toteuteta Suomen rahassa ja jonka toteuttamiseen osallistuu Suomen ulkopuolella toimiva välittäjälaitos. Lisäksi laitoksen olisi maksettava maksumääräyksen antajalle edellä mainitun hyvityskoron suuruinen korko tilisiirron koko määrälle määräajan päättymispäivän ja varojen palauttamispäivän väliseltä ajalta. Laitoksen olisi myös korvattava maksumää-

räyksen antajalle tilisiirrosta aiheutuneet kulut. Välittäjälaitosten osalta noudatettaisiin vastaavasti samoja periaatteita kuin viivästytilanteissakin.

Maksumääräyksen antajan laitos ei kuitenkaan olisi vastuussa maksumääräyksen antajalle tilisiirron toteuttamisen viivästyksestä eikä tilisiirron toteuttamatta jättämisestä, jos laitos voi osoittaa, että viivästys tai toteuttamatta jättäminen on johtunut maksumääräyksen antajasta johtuvasta syystä. Tilisiirtoon osallistuneiden laitosten olisi kuitenkin tässäkin tapauksessa pyrittävä mahdollisuuksiensa mukaan palauttamaan maksumääräyksen antajalle toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että pankki ei vapaudu vastuusta tilisiirron perille menosta pelkästään sen takia, että maksumääräyksen antaja on antanut saajan nimen ohella virheellisen tiedon saajan pankkitilin numerosta. Nykyisin maksumääräyksiä ei enää juuri käsitellä manuaalisesti, jolloin tällaiset virheet voitaisiin havaita. Maksumääräystä koskevat tiedot välitetään konekielisessä muodossa.

Ottaen huomioon maksujen välityksen massatoimintaluonteisuus ja maksujenvälitystoiminnalle asetettavat tehokkuusvaatimukset ei sellaisten normien säätämistä, jotka edellyttäisivät maksumääräysten yksilöllistä käsittelyä, voida pitää tarkoituksenmukaisena. Sellaisia tietojenkäsittelyohjelmia, joiden avulla edellä mainitun kaltaiset virheet voitaisiin estää, ei kuitenkaan ole nykyisin mahdollista kohtuullisin kustannuksin kehittää. Tämän takia ehdotetaan, että uuteen lakiin otetaan säännökset, joiden mukaan laitos vapautuu direktiivin mukaisesti korvausvelvollisuudestaan ja palautusvastuustaan, jos tilisiirron viivästyksen tai toteuttamatta jäämisen voidaan osoittaa aiheutuneen esimerkiksi asiakkaan maksumääräyksen merkitsemästä virheellisestä tilinumerosta tai muusta vastaavasta asiakkaasta johtuvasta seikasta. Säännökset poikkevat jaksossa 1.2.5. selostetusta korkeimman oikeuden omaksumasta linjasta. Laitos ei kuitenkaan vapautuisi ehdotuksen mukaan vastuusta, jos se on osaltaan laiminlyömällä huolellisuusvelvoitteensa vaikuttanut siihen, että virhe on jäänyt havaitsematta.

2.4. Tilisiirtomaksun oikeusvaikutukset

Suomessa noudatetaan velan maksun osalta niin sanottua viemävelkaperiaatetta, jonka

mukaan velka on maksettava velallisen luona. Oikeuskäytännössä on tämän periaatteen mukaisesti katsottu, että tilisiirtomaksu sitoo maksajan velkojia vasta siitä hetkestä lähtien, kun maksu on kirjattu vastaanottajan tilille. Direktiivin mukaan tilisiirto on toteutettu jo sillä hetkellä, kun tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Varojen toimittamisesta tästä eteenpäin vastaa saajan laitos.

Direktiivissä omaksuttu näkemys ei välttämättä edellyttäisi oikeuskäytännössä omaksutusta tulkinnasta luopumista. Ehdotetun lain voimaantulon jälkeen ei kuitenkaan olisi kohtuullista, että tilisiirtomaksun oikeusvaikutukset riippuisivat saajan laitoksen toiminnasta. Maksumääräyksen antaja ei voi valita saajan laitosta eikä vaikuttaa sen toimintaan. Maksumääräyksen antajan laitos ei myöskään vastaisi maksumääräyksen antajalle saajan laitoksen toiminnasta. Tilisiirtomaksun saaja on itse valinnut laitoksen, jossa olevalle tilille maksu suoritetaan ja vastuu laitoksen toiminnasta jää viimekädessä hänelle.

Edellä esityn perusteella ehdotetaan, että lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan tilisiirtomaksu sitoo maksumääräyksen antajan velkojia ja muita sivullisia pääsääntöisesti siitä hetkestä alkaen, jona saajan laitos on saanut tilisiirtoa koskevat tiedot ja tilisiirron varat on kirjattu saajan laitoksen tilille. Tämän ajankohdan jälkeen maksumääräyksen antajalla ei myöskään olisi oikeutta peruuttaa maksumääräystä.

Viemävelkaperiaatetta noudatetaan useissa Euroopan talousalueeseen kuuluvissa maissa sekä anglo-amerikkalaisen oikeusjärjestelmän maissa. Myös UNCITRAL suosittelee viemävelkaperiaatteen mukaista säännöstä, jonka mukaan maksumääräyksen antaja vapautuu suoritusvelvoitteestaan velkojaa kohtaan sillä hetkellä, kun tilisiirtomaksun vastaanottajan pankki on hyväksynyt maksumääräyksen. Tämän takia ja jo edellä esitetyillä perusteilla ehdotetaan, että lakiin otetaan säännös, jonka mukaan maksumääräyksen antajan katsotaan täyttäneen suoritusvelvoitteensa saajaa kohtaan sillä hetkellä, kun tilisiirtomaksu edellä ehdotetun mukaisesti sitoo sivullisia. Tämän jälkeen maksumääräyksen antajalla ei myöskään olisi enää lakiehdotuksen mukaan oikeutta peruuttaa maksumääräystä.

Maksumääräyksen antajan vapautumista suoritusvelvoitteestaan koskeva säännös olisi

kuitenkin tahdonvaltainen. Velkoja ja velallinen voisivat sopia asiasta toisin. Säännöstä ei myöskään sovellettaisi, jos muualla säädetään toisin.

2.5. Riitojen ratkaiseminen

Direktiivin 10 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että asiakkaan ja laitoksen välisten direktiivin soveltamisalaan kuuluvien riitojen ratkaisemiseksi on tarkoituksenmukaiset ja tehokkaat valitus- ja oikaisukeinot. Kuluttajavalituslautakunta täyttää direktiivissä asetetun vaatimuksen kuluttajan asemassa olevien asiakkaiden osalta.

Direktiiviä valmisteltaessa on lähdetty siitä, että jäsenvaltioille asetettu velvollisuus huolehtia tarkoituksenmukaisten oikaisukeinojen järjestämisestä tilisiirtoasiakkaille voitaisiin täyttää jo olemassa olevia menettelyjä käyttäen. Samoin on lähdetty siitä, että oikaisukeinojen ei tarvitse olla lainsäädäntöön perustuvia viranomaislimiä. Myös pankkialan itsensä järjestämät oikaisuelimet täyttävät direktiivissä asetetun vaatimuksen, mikäli ne ovat puolueettomia ja pankeista riippumattomassa asemassa.

Suomessa ei ole nykyisin kuluttajavalituslautakuntaa vastaavaa laissa säädettyä oikaisukeinoa, johon oikeushenkilöt ja elinkeinonharjoittajat voisivat turvautua. Kokonaan uuden, pelkästään muiden kuin kuluttajan asemassa olevien asiakkaiden ETA-tilisiirtoja koskevia riita-asioita käsittelevän puolueettoman elimen perustaminen ei olisi tarkoituksenmukaista. Myöskään toimivallaltaan laajemman elinkeinonharjoittajien välisiä riita-asioita käsittelevän elimen perustamiseen ei ole havaittu olevan tarvetta.

Kuluttajavirasto, rahoitustarkastus ja Suomen Pankkiyhdistys ovat perustaneet vuonna 1998 Pankkialan asiakasneuvontatoimiston, jonka tehtävänä on neuvoa pankkien kuluttajan, pienryttäjän tai niitä vastaavassa asemassa olevia asiakkaita pankkitoimintaaan liittyvissä kysymyksissä. Neuvontatoimiston toimintaa johtaa ja valvoo johtokunta. Toimiston käytännön toiminnasta vastaa johtaja. Sellaisia toimiston neuvontatyöhön liittyviä kysymyksiä, jotka edellyttävät eri osapuolten näkemysten huomioon ottamista, käsittelee erityinen toimikunta. Kaikki perustajatahot ovat edustettuina sekä johtokunnassa että toimikunnassa.

Muissa pohjoismaissa tilanne on oi-

kaisukeinojen osalta pääpiirteissään samanlainen kuin Suomessa. Niissä ei saatujen tietojen mukaan ole suunniteltu uusien valituselinten perustamista, vaan on katsottu, että nykyiset keinot ovat riittävät.

Myös Suomen osalta voidaan katsoa, että nykyisin asiakkaan käytettävissä olevat oikaisukeinot ovat riittävät. Kuluttaja-asiakkaat voivat saattaa asiansa kuluttajavalituslautakunnan tutkittaviksi ja muut tilisiirtoasiakkaat pankkien neuvontatoimiston käsiteltäviksi. Koska lisäksi direktiivissä tarkoitettujen riita-asioiden määrän arvioidaan jäävän vähäiseksi, esityksessä ei ehdoteta uutta valitus- ja oikaisukeinoja koskevaa lainsäädäntöä.

2.6. Lain pakottavuus

Direktiivi on luonteeltaan niin sanottu harmonisointidirektiivi. Jäsenvaltiot eivät voi poiketa sen säännöksistä omassa lainsäädännössään. Direktiivin säännökset ovat lähtökohtaisesti pakottavia asiakkaan hyväksi. Sopijapuolet eivät voi etukäteen sopia asiakkaan kannalta direktiivin säännöksiä epäedullisemmista tilisiirron ehtoista. Useiden direktiivin artiklojen mukaan asiakas voi kuitenkin myös etukäteen luopua direktiivissä säädetyistä oikeuksistaan. Esimerkiksi tilisiirron jälkeen annettavia tietoja koskevan 4 artiklan mukaan asiakas voi luopua oikeudestaan saada artiklassa tarkoitettuja tietoja. Samoin kaikista direktiivin 6 artiklan mukaisista tilisiirrosta noudatettavista määräajoista voidaan sopia vapaasti.

Direktiivin 7 artiklasta, jossa säädetään laitoksen velvollisuudesta toteuttaa tilisiirto toimeksiannon mukaisesti, ja 8 artiklasta, jossa säädetään laitoksen vastuusta toteuttamatta jätetystä tilisiirrosta, ei voida etukäteen poiketa sopimuksella asiakkaan vahingoksi. Ilman direktiivin säännöksiäkin olisi selvää, että laitos on velvollinen toteuttamaan tilisiirron ja muutoinkin noudattamaan maksamääräyksen antajan kanssa tekemäänsä sopimusta. Koska artikkelit koskevat myös välittäjälaitoksia, niillä on kuitenkin suuri merkitys.

Direktiivi ei velvoita Suomea noudattamaan kotimaan tilisiirroissa direktiivin mukaisia säännöksiä. Direktiivin tarkoituksena on suojata kuluttajien ohella myös pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Tämän takia ei ole perusteita sille, että kotimaan tilisiirtojen osalta lain pakottavuus rajoitettaisiin ainoas-

taan kuluttajien ja laitosten välisiin oikeussuhteisiin.

Suurilla yrityksillä ei ole vastaava suojan tarvetta. Tarkoituksenmukainen rajanveto keskiuuren ja suuren yrityksen välillä on kuitenkin teknisesti vaikea. Koska suurilla-kaan yrityksillä ei voida olla tarvetta poiketa sopimuksissaan direktiivin mukaisista vähimmäissuojaa koskevista säännöksistä, ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiä rajoittamaan lain pakottavuutta pelkästään kuluttajien sekä pienten ja keskiuurten yritysten tilisiirtomaksuihin. Myöskään direktiiviä vastaavien rahamääräisten soveltamisalan rajoitusten asettamista ei voida pitää perusteltuna, koska silloin myös kuluttajien suurehkot, esimerkiksi asuntokaupan yhteydessä suorittamat tilisiirtomaksut jäisivät direktiiviä vastaavan vähimmäissuojan ulkopuolelle. Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että laki olisi myös kotimaan tilisiirroissa kaikkien osalta pakottava.

2.7. Lakiehdotuksen suhde rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin

Direktiivin johdanto-osan 8 kohdassa todetaan, ettei direktiivillä rajoiteta rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY säännösten soveltamista. Samoin direktiivin ylivoimaista estettä koskevassa 9 artiklassa todetaan, ettei artiklassa säädetty rajoita rahanpesun estämistä koskevan direktiivin säännösten soveltamista.

Rahanpesun estämistä koskeva direktiivi on pantu Suomessa täytäntöön rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetulla lailla. Laissa asetetaan ilmoitusvelvollisille velvollisuus tunnistaa asiakkaansa, selvittää tavanomaisesta poikkeavat liiketoimet ja ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista rahanpesun selvittelykeskukselle jaksossa 1.2 se-
lostetulla tavalla.

Asiakkaan tunnistaminen ja selvityksen saaminen asiakkaalta hänen liiketoimistaan saattaa kestää niin kauan, ettei laitos pysty noudattamaan lakiehdotuksen mukaisia määraikoja. Selvitykset voivat johtaa myös siihen, ettei tilisiirron varoja makseta saajan laitoksen tai saajan tilille.

Rahanpesun estämistä koskevan direktiivin säännökset ovat ensisijaisia direktiivin säännöksiin nähden. Jos tilisiirtoa ei ole toteutettu lakiehdotuksen mukaisesti ja toteuttamatta

jäämisen syynä on rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain mukaisten velvoitteiden täyttäminen, maksumääräyksen antajalla ja saajalla ei ole oikeutta saada laitokselta lakiehdotuksen mukaisia korvauksia, mikäli laitos on noudattanut sellaista huolellisuutta, jota siltä olosuhteet huomioon ottaen voidaan kohtuudella vaatia.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutuksia julkistalouteen.

Ehdotetusta tilisiirtolaista aiheutuu laitoksille jonkin verran kustannuksia muun muassa sopimusehtojen tarkistuksista, asiakkaille jaettavien tietojen uusimisesta ja tietojenkäsittelyohjelmien muutoksista.

Ehdotettu tilisiirtolaki lisää etenkin ETA-tilisiirtojen nopeutta, luotettavuutta ja edullisuutta. Varsinkin pienet ja keskiuuret yritykset hyötyvät paranevista kansainvälisistä tilisiirtopalveluista.

4. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 30 päivänä kesäkuuta 1997 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus direktiivin 97/5/ETY täytäntöön panemiseksi tarvittavasta lainsäädännöstä. Työryhmän tuli lisäksi selvittää, onko muilta osin tarvetta maksujen välityksen sääntelyyn ja tehdä tarpeellisiksi katsomansa säännösehdoitukset. Työryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Suomen Pankki, rahoitustarkastus, Kuluttaja-asiamiehen toimisto, Keskukskauppakamari, Suomen Pankkiyhdistys ja Suomen Yrittäjät. Työryhmän mietintö valmistui huhtikuussa 1998 ja siitä pyydettiin lausunnot 17 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnoista on tehty oikeusministeriössä tiivistelmä.

Työryhmän mietinnöstä esitetyt yleiskan-
nanot olivat myönteisiä. Useimmat lausunnonantajat pitivät hyvänä ratkaisuna sitä, että ehdotettua lakia sovellettaisiin direktiivissä tarkoitettujen ETA-tilisiirtojen lisäksi myös kotimaan tilisiirtoihin ja että lakiin otettaisiin myös lakiehdotuksen 4 luvussa olevat tilisiirtomaksun oikeusvaikutuksia koskevat säännökset, jotka eivät perustu suoraan direktiiviin. Eräät elinkeinoelämän järjestöt katsoivat kuitenkin, että kotimaan tilisiirtoja koskevien säännösten tulisi olla suuryritysten osalta tahdonvaltaisia.

Komissio järjesti vuosien 1998 ja 1999 vaihteessa kaksi direktiivin täytäntöönpanoa koordinoivaa kokousta, joihin myös EU:n ulkopuolisten ETA-valtioiden edustajat osallistuivat. Kokouksissa pyrittiin saamaan di-

rektiivin täytäntöönpano ETA-valtioissa mahdollisimman yhdenmukaiseksi.

Esityksen jatkovalmistelu on tehty virkautyönä oikeusministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän säännökset perustuvat Suomen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion (*ETA-valtio*) välillä suoritettavien tilisiirtojen (*ETA-tilisiirto*) osalta direktiivin 1 artiklaan.

Lakia sovelletaan sekä luonnollisten henkilöiden että oikeushenkilöiden toimeksiannosta tehtyihin tilisiirtoihin. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät pykälän 1 momentin mukaan kuitenkin tilisiirrot, joissa toimeksiantajana on lain 2 §:ssä määritelty luottolaitos, rahoitusyhteisö tai muu maksujen välittäjä. Lakia ei siten sovelleta esimerkiksi pankkien väliseen maksuliikenteeseen. Myös sellaiset varojen siirrot, jotka toteuttaa muu kuin 2 §:ssä määritelty luottolaitos tai muu maksujen välittäjä, jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Lakia ei näin ollen sovelleta esimerkiksi sellaisen maksujen välittäjän, joka ei välitä maksuja liiketoimintanaan, toteuttamaan varojen siirtoon.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan lakia sovelletaan Suomessa toteutettavaan tilisiirtoon (*kotimaan tilisiirto*). Kotimaan tilisiirrossa sitä koskeva maksumääräys annetaan Suomessa ja tilisiirron varat maksetaan Suomessa olevalle tilille. Momentin 2 kohdan mukaan lakia sovelletaan myös ETA-tilisiirtoon, joka toteutetaan Suomen ja toisen ETA-valtion välillä. ETA-tilisiirrossa maksumääräys annetaan esimerkiksi Suomessa ja tilisiirron varat maksetaan esimerkiksi Italiassa olevalle tilille. Myös kolmannessa valtiossa toimiva välittäjälaitos voi välittää tilisiirron ETA-valtiosta toiseen ETA-valtioon. Jos esimerkiksi Suomesta suoritetaan tilisiirto talousalueen ulkopuolella olevan sveitsiläisen pankin välityksellä Italiaan, tilisiirto on kohdassa tarkoitettu ETA-tilisiirto. Lisäksi lakia sovelletaan 3 kohdan mukaan Suomen ja Euroopan talous-

alueeseen kuulumattoman valtion (*kolmas valtio*) väliseen tilisiirtoon (*kolmannen valtion tilisiirto*).

Pykälän 2 momentissa rajoitetaan lain välittömästi direktiiviin perustuvien 2 ja 3 luvun soveltamisalaa. Momentin 1 kohdassa eräät sellaiset kotimaan tilisiirrot, joita ei toteuteta Suomen rahassa, rinnastetaan ETA-tilisiirtoihin. Niitä ei käsitellä Suomen Pankin järjestämässä maksujen selvityksessä, vaan ne toteutetaan esimerkiksi SWIFT-verkon välityksellä. Valuuttakaupat tehdään samalla tavalla kuin ETA-tilisiirroissa ja katteensiirrot suoritetaan ulkomailla olevien kirjeenvaihtajapankkien välityksellä.

Kohdan mukaan lain 2 ja 3 lukua ei sovelleta sellaiseen yli 50 000 euron määrää vastaavaan määrän suuruiseen kotimaan tilisiirtoon, jota ei toteuteta Suomen rahassa ja jonka toteuttamiseen osallistuu toisessa valtiossa toimiva välittäjälaitos. Suomen rahalla tarkoitetaan talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen aikana Suomen markkaa ja euroa. Vuoden 2001 lopussa päättyvän siirtymävaiheen jälkeen Suomen rahalla tarkoitetaan euroa.

Kohdassa tarkoitettu muun kuin Suomen rahan määräinen kotimaan tilisiirto on esimerkiksi kahden Suomessa toimivan pankin välinen Tanskan kruunu -määräinen tilisiirto, jonka toteuttamiseen osallistuu Tanskassa toimiva välittäjälaitos. Jos tilisiirron Tanskan kruunuissa ilmaistu määrä on arvoltaan enemmän kuin 50 000 euroa, siihen ei sovelleta lain 2 ja 3 lukua. Tilisiirron määrää laskettaessa ratkaiseva ajankohta on maksumääräyksen hyväksymishetki. Kahden Suomessa toimivan pankin välinen euromääräinen tilisiirto on normaali kotimaan tilisiirto, johon lakia sovelletaan rajoituksitta. Samoin lakia sovelletaan rajoituksitta esimerkiksi sellaiseen Saksan marka -määräiseen tilisiirtoon, jonka katteensiirto suoritetaan Suomessa.

Momentin 2 kohdan mukaan lain 2 ja 3

lukua ei sovelleta kolmannen valtion valuutan määräiseen ETA-tilisiirtoon. Esimerkiksi dollarimääräiset ETA-tilisiirrot jäävät mainittujen pykälien soveltamisalan ulkopuolelle. Kolmannessa valtiossa toimivan välittälaitoksen mahdollinen osallistuminen kahden ETA-valtion välisen tilisiirron toteuttamiseen ei vaikuta lain 2 ja 3 luvun säännösten soveltamiseen. Kohdan mukaan 2 ja 3 lukua ei myöskään sovelleta sellaiseen ETA-valtion valuutassa toteutettavaan ETA-tilisiirtoon, joka ylittää 50 000 euroa tai sitä vastaavan määrän. Mainittuja pykäläiä ei sovelleta esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välillä toteutettavaan maksumääräyksen hyväksymishetkellä 50 000 euroa 10 senttiä vastaavan kruunumäärän suuruiseen tilisiirtoon.

Momentin 3 kohdan mukaan 2 ja 3 lukua ei sovelleta kolmannen valtion tilisiirtoon. Esimerkiksi Suomen ja Sveitsin välillä toteutettava tilisiirto jää mainittujen pykälien soveltamisalan ulkopuolelle siitä riippumatta, missä valuutassa se toteutetaan.

Useimmat 2 ja 3 luvun säännökset koskevat samalla tavalla sekä kotimaan tilisiirtoja että niitä ETA-tilisiirtoja, joihin niitä sovelletaan. Joissakin yksityiskohdissa kotimaan tilisiirtoja koskevat säännökset kuitenkin poikkeavat ETA-tilisiirtoja koskevista direktiivin mukaisista säännöksistä.

2 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 momentin 1 kohdassa määritellään lain 1 §:n 1 momentissa käytetty luottolaitoksen käsite. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan a alakohtaan, jossa viitataan luottolaitosten liiketoiminnan aloittamiseen ja harjoittamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun ensimmäisen neuvoston direktiivin 77/780/ETY 1 artiklassa määriteltyyn luottolaitoksen käsitteeseen.

Luottolaitoksella tarkoitetaan kohdan a alakohtaan mukaan luottolaitostoiminnasta annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua talletuspankkia ja muuta luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa harjoitettavaa osakeyhtiötä, osuuskuntaa ja hypoteekkiyhdistystä. Luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 §:n 1 momentissa säädetään lain soveltamisalasta. Sen mukaan laki koskee liiketoimintaa, jossa ammattimaisesti hankitaan talletuksia tai muita takaisinmaksettavia varoja yleisöltä ja näillä varoilla tarjotaan omaan lukuun luottoja ja muuta niihin verrattavaa rahoitusta joko suoraan tai samaan konserniin tai konsolidointi-

ryhmään kuuluvan yrityksen välityksellä.

Myös ulkomaiset luottolaitokset kuuluvat kohdan mukaan luottolaitoksen käsitteen piiriin. Ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain (1608/1993) 2 §:n 1 kohdan mukaan luottolaitoksella tarkoitetaan pankkia ja muuta yhteisöä, joka liiketoimintanaan vastaanottaa talletuksia tai muita takaisinmaksettavia varoja yleisöltä ja myöntää luottoja omaan lukuunsa.

Jos luottolaitoksella on kotipaikka Euroopan talousalueen ulkopuolella olevassa valtiossa, sen ETA-valtiossa sijaitseva sivukonttori on b alakohtaan mukaan pykälässä tarkoitettu luottolaitos, jos se toteuttaa liiketoimintanaan tilisiirtoja. Jos luottolaitoksen kotipaikka on esimerkiksi Yhdysvalloissa, sen ETA-valtiossa sijaitseva sivukonttori on kohdassa tarkoitettu luottolaitos.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa määritellään rahoitusyhteisö. Määritelmä vastaa sisällöltään direktiivin 2 artiklan c alakohtaa, jossa viitataan perustamissopimuksen 104 a artiklassa tarkoitettun erityisoikeuksien kiellon soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmentämisestä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3604/93 4 artiklan 1 kohdassa määriteltyyn laitokseen. Momentin 2 kohdassa ei kuitenkaan mainita asetuksen 4 artiklan 1 kohdan luettelossa mainittua luottolaitosta, koska luottolaitos määritellään erikseen momentin 1 kohdassa.

Luottolaitoksen käsitteen jättämisellä pois rahoitusyhteisön määritelmästä ei ole merkitystä lain soveltamisalan kannalta. Rahoitusyhteisön käsitettä käytetään lakiehdotuksessa vain sen 1 §:ssä, jonka mukaan lakia ei sovelleta, jos luottolaitos, rahoitusyhteisö tai momentin 3 kohdassa määritelty muu maksujen välittäjä on tilisiirron toimeksiantajana.

Momentin 2 kohdassa käytetään ilmaisua rahoitusyhteisö eikä direktiivin suomen kielisessä käännöksessä käytettyä käsitettä "rahoituslaitos", koska luottolaitostoiminnasta annetun lain 3 §:ssä määritelty rahoituslaitoksen käsite poikkeaa direktiivin määritelmästä. Rahoituslaitoksen käyttö tilisiirtolaisissa eri merkityksessä kuin luottolaitostoiminnasta annetussa laissa saattaisi aiheuttaa sekaannusta.

Kohdan a alakohtaan mukaan rahoitusyhteisöllä tarkoitetaan sijoitusrahastolain (48/1999) 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettua sijoitusrahastoa ja 10 kohdassa tarkoitettua yh-

teissijoitusyritystä. Lain 2 §:n 2 kohdan mukaan sijoitusrahastolla tarkoitetaan sijoitusrahastotoiminnassa hankittuja ja sijoitettuja varoja sekä niistä johtuvia veloitteita. Lain 2 §:n 10 kohdan mukaan yhteissijoitusyritys on ulkomainen sijoitusrahasto ja siihen rinnastettava yhteistä sijoitustoimintaa harjoittava ulkomainen yritys.

Kohdan *b alakohdan* mukaan rahoitusyhteisöllä tarkoitetaan sijoituspalveluyrityksistä annetun lain (579/1996) 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua sijoituspalveluyritystä. Lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan sijoituspalveluyritys on suomalainen osakeyhtiö, joka on saanut toimiluvan sijoituspalvelun tarjoamiseen. Rahoitusyhteisöllä tarkoitetaan myös ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetun lain (580/1996) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ulkomaista sijoituspalveluyritystä. Lain 2 §:n 1 kohdan mukaan ulkomainen sijoituspalveluyritys on sijoituspalveluista arvopaperimarkkinoilla annetussa neuvoston direktiivissä 93/22/ETY tarkoitettua palvelua ammattimaisesti tarjoava luonnollinen tai oikeushenkilö, joka on saanut sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 9 ja 16 §:ssä tarkoitettua toimilupaa vastaavan toimiluvan muussa valtiossa kuin Suomessa.

Kohdan *c alakohdan* mukaan rahoitusyhteisöllä tarkoitetaan vakuutusyhtiölain (1062/1979) 1 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua henkivakuutusyhtiötä ja vahinkovakuutusyhtiötä sekä ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain (398/1995) 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ulkomaista henkivakuutusyhtiötä ja 4 kohdassa tarkoitettua ulkomaista vahinkovakuutusyhtiötä. Viimeksi mainitun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ulkomainen henkivakuutusyhtiö on henkivakuutusliikettä harjoittava ulkomainen vakuutusyhtiö ja 4 kohdan mukaan ulkomainen vahinkovakuutusyhtiö vahinkovakuutusliikettä harjoittava ulkomainen vakuutusyhtiö.

Kohdan *d alakohdan* mukaan rahoitusyhteisöllä tarkoitetaan myös vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua vakuutusyhdistystä. Lain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vakuutusyhdistys on osakkaiden keskinäiseen vastuuseen perustava vakuutuslaitos, jonka toiminta-alue käsittää enintään 40 kuntaa yhtenäisellä alueella tai joka harjoittaa ainoastaan kalastusvälineiden vakuutusta.

Kohdan *e alakohdan* mukaan rahoitusyhteisöllä tarkoitetaan myös sellaista kotimaista ja ulkomaista yritystä, joka harjoittaa samanlaista toimintaa kuin edellä a—d alakohdassa tarkoitettut yritykset. Edellä a—d alakohdassa tarkoitettut yritykset tarvitsevat toimiluvan toiminnan harjoittamiseen ja ne ovat viranomaisten valvonnassa. Kaikkien esimerkiksi luottolaitoksille sallitun liiketoiminnan alaan kuuluvien toimintojen, kuten maksuliikkeen ja valuutanvaihdon, harjoittaminen ei kuitenkaan edellytä toimilupaa.

Alakohdassa tarkoitettuja yrityksiä ovat esimerkiksi luottolaitostoitinnasta annetun lain 3 §:ssä ja ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain 2 §:n 2 kohdassa tarkoitettut rahoituslaitokset, kuten factoring-yhteisöt. Mainittujen lakien mukaan rahoituslaitoksella tarkoitetaan luottolaitosta lukuun ottamatta sellaista yhteisöä, joka pääasiallisena liiketoimintanaan tarjoaa luottolaitostoitinnasta annetun lain 20 §:n 2—10 kohdassa tarkoitettuja palveluja tai hankkii omistusosuuksia. Rahoituslaitoksen toiminnan harjoittamiseen ei tarvita toimilupaa.

Momentin 3 kohdassa määritellään muu maksujen välittäjä. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan b alakohtaan, jossa käytetään ilmaisua muu laitos.

Kohdan mukaan muu maksujen välittäjä on luonnollinen henkilö tai yhteisö, joka ei ole luottolaitos ja joka liiketoimintanaan toteuttaa tilisiirtoja. Käytännössä maksujen välitystä hoitavat luottolaitokset ja muut yhteisöt. Direktiivin 2 artiklan b alakohdan mukaan myös luonnollinen henkilö voi olla direktiivissä tarkoitettu muu maksujen välittäjä. Yhteisö tai luonnollinen henkilö on kohdassa tarkoitettu muu maksujen välittäjä, jos yhteisö tai henkilö toteuttaa liiketoimintanaan tilisiirtoja. Satunnainen tilisiirron toteuttaminen ei tee luonnollisesta henkilöstä tai yhteisöstä muuta maksujen välittäjää. Tilisiirtojen toteuttamista tulee kohdan mukaan harjoittaa liiketoimintana. Sen ei kuitenkaan tarvitse olla maksujen välittäjän päätoimiala.

Kohdassa tarkoitettuja muita maksujen välittäjiä ovat esimerkiksi sellaiset huoltokonttorit ja osuuskuntamuotoiset huoltokonttorit, säästökassat sekä henkilöstökassat, jotka harjoittavat maksujen välitystoimintaa.

Momentin 4 kohdassa määritellään laitos. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan d alakohtaan.

Kohdan mukaan ilmaisu laitos on luottolaitoksesta ja muusta maksujen välittäjästä

käytettävä yhteisnimitys. Laitoksen määritelmän piiriin kuuluu myös suomalaisen luottolaitoksen toisessa ETA-valtiossa sijaitseva sivukonttori sekä toisen ETA-valtion Suomessa sijaitseva sivukonttori, jos ne osallistuvat tilisiirtojen toteuttamiseen. Lain 3 luku sovellettaessa luottolaitosta ja sen toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa sijaitsevaa sivukonttoria pidetään erillisinä laitoksina. Laitos vastaa kuitenkin sivukonttorinsa toiminnasta.

Momentin 5 kohdassa määritellään välittäjälaitos. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan e alakohtaan.

Kohdan mukaan välittäjälaitos on maksumääräyksen antajan ja saajan laitoksen ohella tilisiirtoon osallistuva laitos. Esimerkiksi eräissä valtioissa toimivat keskitetysti maksuja selvittävät tilisiirtokeskukset ja niin sanotut kirjeenvaihtajapankit ovat kohdassa tarkoitettuja välittäjälaitoksia. Pankin ulkomailla toimiva kirjeenvaihtajapankki on pankin yhteistyöpankki, joka välittää ulkomaisista yhteistyöpankeistaan tulevia tilisiirtoja muihin samassa tai eri valtiossa sijaitseviin pankkeihin. Yhteen tilisiirtoon voi osallistua useita kirjeenvaihtajapankkeja.

Momentin 6 kohdassa määritellään tilisiirron käsite. Määritelmä vastaa direktiivin 2 artiklan f alakohtaa.

Kohdan mukaan tilisiirrolla tarkoitetaan laitoksen maksumääräyksen antajan toimeksiannosta tekemää rahansiirtoa samaan tai toiseen laitokseen. Momentin 4 kohdan mukaan laitoksella tarkoitetaan myös laitoksen toisessa valtiossa sijaitsevaa sivukonttoria. Esimerkiksi ulkomaisen pankin Suomessa sijaitsevan sivukonttorin maksumääräyksen antajan toimeksiannosta suorittama rahansiirto toisessa ETA-valtiossa olevaan pankkiin on kohdassa tarkoitettu tilisiirto.

Maksumääräyksen antaja ja saaja voivat olla sama henkilö. Esimerkiksi maksumääräyksen antajan tililtä suoritettu rahansiirto maksumääräyksen antajan samassa pankissa olevalle toiselle tilille kuuluu tilisiirron käsitteen piiriin. Määritelmässä ei kuitenkaan edellytetä, että maksumääräyksen antajalla on tili siinä laitoksessa, jolle hän antaa maksumääräyksen. Maksumääräyksen antaja voi antaa siirrettävät rahat laitokselle myös käteisenä. Pykälän 2 momentin mukaan omalle tilille suoritettu käteismaksu ei kuitenkaan ole laissa tarkoitettu tilisiirto.

Tilisiirron käsitteen piiriin kuuluvat vain sellaiset toimeksiannot, joissa tilisiirron mää-

rä hyvitetään maksumääräyksen antajan toimeksiannosta saajan käytettävissä olevalle tilille. Käsitteen piiriin eivät sen sijaan kuulu tilanteet, joissa maksun saaja pyytää laitosta veloittamaan maksun määrän maksajan tililtä. Näin ollen esimerkiksi pankki- ja luottokorteilla tehdyt maksut ja niin sanottu suora-veloitus jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Myöskään sekkimaksut eivät kuulu lain soveltamisalan piiriin.

Momentin 7 kohdassa määritellään maksumääräys. Määritelmä vastaa direktiivin 2 artiklan g alakohtaa.

Kohdan mukaan maksumääräys on sen antajan laitokselle antama ehdoton määräys suorittaa tilisiirto saajalle.

Maksumääräyksen antaja ei voi asettaa varojen maksamiselle ehtoja, esimerkiksi ehtoa, jonka mukaan rahat saa hyvittää saajan tilille vain, jos saaja esittää maksumääräyksen antajan maksun ehdoksi asettaman asiakirjan. Esimerkiksi remburssit ja perittävät jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Momentin 8 kohdassa määritellään saaja. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan i alakohtaan.

Kohdan mukaan saaja on tilisiirron lopullinen vastaanottaja, jonka käytettävissä olevalle tilille tilisiirron varat maksetaan. Maksumääräyksen antaja ilmoittaa lopullisen vastaanottajan maksumääräyksessään. Tilisiirron määrä tulee maksaa tilille, joka on saajan käytettävissä. Yleensä saajalla on laitoksessaan hänen nimellään avattu tili, jolle tilisiirron varat voidaan suorittaa. Saajan käytettävissä oleva tili voi olla myös sellainen toisen henkilön nimissä oleva tili, johon saajalla on käyttöoikeus. Myös saajan lukuun pidettävä sulkutili, johon saajalla ei ole käyttöoikeutta, täyttää kohdassa asetetut vaatimukset. Jos saajalla ei ole vastaanottavassa laitoksessa mitään tiliä, tilisiirron varat voidaan maksaa vastaanottavan laitoksen sellaiselle tilille, jolta saaja voi ne nostaa. Myös tällainen tili on kohdassa tarkoitettu saajan käytettävissä oleva tili. Esimerkiksi ulkomailla oleva henkilö voi sopia jonkin sikäläisen laitoksen kanssa, että joku lähettää hänelle Suomesta rahaa kyseiseen laitokseen. Tällainen tilisiirto kuuluu lain soveltamisalan piiriin.

Momentin 9 kohdassa määritellään maksumääräyksen antaja. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan h alakohtaan.

Kohdan mukaan maksumääräyksen antaja on se, joka antaa laitokselle tilisiirtoa koske-

van maksumääräyksen. Maksumääräys annetaan usein tilisiirtolomakkeella. Lomakkeeseen maksajaksi merkitty henkilö voi itse allekirjoittaa sen ja antaa maksumääräyksen laitokselle. Myös toinen henkilö voi allekirjoittaa maksajaksi merkityn edustajana tilisiirtolomakkeen lomakkeeseen maksajaksi merkityn lukuun. Edustajan toiminnan oikeudelliset vaikutukset kohdistuvat tällöin suoraan maksajaksi merkittyyn päämieheen ja edustaja jää kokonaan tilisiirtotoimeksiantoa koskevan sopimussuhteen ulkopuolelle. Kohdassa tarkoitettu maksumääräyksen antaja on tällaisessa tapauksessa se, jonka lukuun ja nimissä tilisiirtotoimeksianto on annettu eikä hänen edustajanaan toiminut henkilö.

Momentin 10 kohdassa määritellään asiakas. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan j alakohtaan.

Kohdan mukaan asiakkaalla tarkoitetaan joko maksumääräyksen antajaa tai saajaa taikka molempia. Se, ketä kussakin säännöksessä tarkoitetaan, käy ilmi asiayhteydestä.

Momentin 11 kohdassa määritellään hyvityskorko. Määritelmä vastaa direktiivin 2 artiklan k alakohtaa, jossa käytetään ilmaisua "viitekorko". Direktiivissä käytetty ilmaisu saattaisi aiheuttaa sekaannusta, koska kohdassa ei tarkoiteta koron laskemisen perustana käytettävää viitekorkoa, vaan sen perusteella laskettua korkoa.

Pykälässä on määritelty hyvityskorko kahdella eri tavalla sen mukaan, sijaitseeko asiakkaalle korvausvelvollinen laitos Suomessa vai muussa ETA-valtiossa. Koska Suomessa annettun maksumääräyksen toteuttamisesta asiakkaalleen vastaava laitos sijaitsee Suomessa, maksumääräyksen antajalla on oikeus kohdan a alakohtaan mukaan laskettavaan hyvityskorkoon, jos laitos joutuu häneen nähden korvausvelvolliseksi. Mainitun kohdan mukaan hyvityskorko on korkolain 4 §:n 3 momentissa säädetyn viivästyskoron määräinen korko.

Korkolain 4 §:n 3 momentin mukaan koronmaksuvelvollisen on maksettava korkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan asianomaisen ministeriön vahvistaman viitekoron. Ministeriö vahvistaa viitekoron vuosittain. Uusi viitekorko tulee voimaan kunkin kalenterivuoden alusta lukien. Vuodelle 1999 vahvistettu viitekorko on 4 prosenttia vuodessa ja korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettu korko 11 prosenttia vuodessa.

Jos asiakkaalle korvausvelvollinen laitos sijaitsee muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa, hyvityskorko on b alakohtaan mukaan kyseisessä ETA-valtiossa sovellettava hyvityskorko. Jokainen ETA-valtio määrittelee direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä hyvityskoron, jonka mukaista korkoa siellä sijaitsevan korvausvelvollisen laitoksen tulee maksaa asiakkaalleen.

Momentin 12 kohdassa määritellään maksumääräyksen hyväksymispäivä. Määritelmä perustuu direktiivin 2 artiklan l alakohtaan, jossa käytetään ilmaisua "vastaanottopäivä". Direktiivin ilmaisu saattaisi aiheuttaa sekaannusta, koska laitos voi vastaanottaa maksumääräyksen kohdassa tarkoitettua päivää aikaisemminkin.

Kohdan mukaan maksumääräyksen hyväksymispäivä on päivä, jona maksumääräyksen antajan laitos on saanut tilisiirron toteuttamiseksi tarvittavat tiedot ja kaikki laitoksen asettamat tilisiirron katetta ja toteuttamista koskevat ehdot ovat täyttyneet. Maksumääräyksen hyväksymispäivästä lasketaan muun muassa 7 §:ssä säädetty määräajat.

Jotta maksumääräyksen antajan laitos voisi toteuttaa maksumääräyksen, maksumääräyksen antajan tulee antaa sille maksumääräystä koskevat laitoksen edellyttämät tiedot. Se, mitä tietoja maksumääräyksen toteuttamiseksi tarvitaan, voi perustua esimerkiksi kansainvälisen maksujenvälitysjärjestelmän ylläpitäjän päätöksiin. Esimerkiksi SWIFT-verkkoa käytettäessä maksumääräyksen antajan laitoksen edellytetään välittävän määrätty tiedot. Tällaisia tietoja ovat lähtevien ulkomaan maksujen osalta esimerkiksi saajan nimi, osoite, pankkiyhteys ja tilitiedot, maksun valuuttalaji ja määrä sekä maksun toimintatapa. Joidenkin tietojen vaatiminen voi perustua myös lainsäädäntöön. Esimerkiksi rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa edellytetään varojen alkupeuran selvittämistä laissa säädettyissä tilanteissa.

Myös maksumääräyksen antajan laitoksen asettamien tilisiirron katetta koskevien ehtojen tulee olla täytetyt maksumääräyksen hyväksymispäivänä. Usein maksumääräyksen antajan laitos edellyttää, että sillä tilillä, jolta maksumääräys veloitetaan, on riittävästi varoja maksumääräyksen toteuttamiseen. Jos maksumääräyksen toteuttaminen edellyttää, että maksumääräyksen antajan tilillä on riittävästi varoja myös maksumääräykseen liittyvien kustannusten suorittamiseen, varoja

tulee olla maksumääräyksen ja kustannusten yhteismäärä.

Ennen kuin maksumääräyksen antajan laitos on saanut maksumääräyksen antajalta vaatimansa maksumääräyksen toteuttamiseen tarvittavat tiedot ja laitoksen asettamat tilisiirron katetta koskevat ehdot ovat täyttyneet, se ei ole velvollinen lähettämään maksumääräystä eteenpäin.

Pykälän 2 momentin mukaan Suomessa suoritettu käteismaksu samassa laitoksessa Suomessa olevalle maksajan tilille ei ole 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu tilisiirto. Asiakkaan omalle tililleen samassa laitoksessa tekemät käteismaksut eivät kuulu lain soveltamisalan piiriin. Momentti koskee vain asiakkaan omalle tililleen tekemiä käteissuorituksia. Jos käteismaksu tehdään samassa laitoksessa olevalle toisen henkilön tilille tai maksajan eri laitoksessa olevalle tilille, kyseessä on pykälän 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu tilisiirto.

3 §. *Pakottavuus.* Direktiivin johdanto-osan 8 kohdassa todetaan, että direktiivissä säädetään vähimmäisvaatimukset sen varmistamiseksi, että asiakkaat saavat tilisiirroista asianmukaiset tiedot ja että direktiivissä säädetään tilisiirtoja toteuttavien laitosten suorituksen laatua koskevista vähimmäisvaatimuksista. Selvyyden vuoksi pykälässä todetaan, että ehdotetun lain säännökset ovat asiakkaan hyväksi pakottavia, jollei jäljempänä toisin säädetä. Asiakkaan käsite määritellään 2 §:n 1 momentin 10 kohdassa.

Sopimusehdon mitättömyys merkitsee, että ehto on laitoksen ja asiakkaan välisessä sopimussuhteessa vailla vaikutusta. Tuomioistuimen ja kuluttajavalituslautakunnan on otettava ehdon mitättömyys huomioon viran puolesta.

2 luku. Tilisiirrosta annettavat tiedot

4 §. *Tiedot ennen maksumääräyksen antamista.* Pykälä perustuu direktiivin 3 artiklaan. Pykälän 1 momentin mukaan laitoksen on pidettävä asiakkaidensa ja muiden tilisiirroista tietoja haluavien saatavilla kirjallisessa ja tarvittaessa myös sähköisessä muodossa helposti ymmärrettävissä olevat tiedot tilisiirtoihin sovellettavista ehdoista. ETA-tilisiirtojen osalta tulee pitää saatavilla tiedot sekä läheviin että saapuviin tilisiirtoihin sovellettavista ehdoista. Säännöksessä mainittujen tietojen tulee olla laitosten kontto-reissa jokaisen saatavilla. Lisäksi tietojen on

tarvittaessa oltava saatavilla myös sähköisessä muodossa. Näin asiakkaalla on mahdollisuus tutustua tietoihin esimerkiksi kotipääteellään, jos hänellä on mahdollisuus tehdä tilisiirtoja tietoverkon välityksellä.

Tietojen tulee olla helposti ymmärrettävät. Niiden tulee olla yleiskielellä yksinkertaisesti ja selkeästi muotoillut. Jos tietoihin sisältyy tavalliselle asiakkaalle tuntemattomia tai epäselviä käsitteitä, niiden sisältö on määriteltävä. Jos laitos käyttää esimerkiksi arvo päivän käsitettä, tiedoissa on selitettävä, mitä arvo päivällä tarkoitetaan.

Momentissa luetellaan ne seikat, jotka tilisiirtoihin sovellettavista ehdoista saatavilla pidettäviin tietoihin ainakin tulee sisällyttää. Luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi. Lähtökohtana voidaan pitää, että tietoihin tulee sisällyttää selvitys kaikista sellaisista seikoista, joilla yleensä on asiakkaalle merkitystä hänen päättäessään tilisiirtotoimeksiannosta. Jos laitos esimerkiksi toteuttaa tilisiirron yksinomaan saajan tilinumeroon eikä nimen ja tilinumeron perusteella, laitoksen on sisällytettävä tilisiirrosta annettaviin tietoihin tätä koskeva huomautus. Näin asiakas ymmärtää kiinnittää erityistä huomiota siihen, että saajan tilinumero tulee oikein merkityksi maksumääräykseen. Jos tilisiirtoon sovellettavissa ehdoissa on rajoitettu maksumääräyksen antajan oikeutta peruuttaa tilisiirto, tätä koskeva maininta tulisi samoin sisällyttää saatavilla pidettäviin tietoihin.

Momentin 1 kohdan mukaan tiedoissa on mainittava aika, jonka kuluessa maksumääräyksen varat maksetaan saajan laitoksen tilille. Aika voidaan ilmoittaa myös siten, että varat ovat saajan laitoksen tilillä viimeistään tiettyinä pankkipäivinä.

Momentin 2 kohdan mukaan myös ajankohta, josta lukien 1 kohdassa tarkoitettu aika lasketaan, on ilmoitettava. Laitos voi itse määritellä ajankohdan. Käytännössä ajankohtana mainittaneen 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa määritelty maksumääräyksen hyväksymispäivä. Lakiehdotuksen 7 §:n mukainen tilisiirron toteuttamisaika lasketaan maksumääräyksen hyväksymispäivästä lukien, jollei muusta ole sovittu. Annettavissa tiedoissa voidaan mainita esimerkiksi, että varat hyvitetään saajan laitoksen tilille viimeistään viidentenä pankkipäivänä maksumääräyksen hyväksymispäivästä lukien. Jos hyväksymispäivän käsitettä käytetään, on kuitenkin samalla selitettävä, mitä sillä tarkoitetaan.

Momentin 3 kohdan mukaan tiedoissa on mainittava aika, jonka kuluessa saajan laitoksen tilille siirretyt varat maksetaan saajan tilille. Maksumääräyksen antajan laitos ei yleensä tiedä, mitä saajan laitos ja saaja ovat mahdollisesti sopineet varojen maksamisesta saajan tilille. Tämän takia asiakkaille annettavassa selvityksessä voidaan todeta, että mikäli saaja ja saajan laitos eivät ole toisin sopineet, saajan laitoksen on lain mukaan maksettava tilisiirron varat saajan tilille viimeistään sitä päivää seuraavana pankkipäivänä, jona varat maksettiin saajan laitoksen tilille.

Momentin 4 kohdan mukaan tiedoissa on mainittava laitoksen asiakkaaltaan perimien palkkioiden ja kulujen määrä tai niiden laskentatapa. Jotta asiakas voisi saada käsityksen tilisiirron kokonaiskustannuksista, tiedoissa olisi otettava huomioon myös välittäjälaitosten mahdollisesti perimät palkkiot ja kulut. Laitos voi täyttää velvollisuutensa ilmoittamalla niiden palkkioiden ja kulujen tarkan määrän, jotka tilisiirron toteuttamisesta peritään. Jos kulujen ja palkkioiden tarkkaa määrää ei ilmoiteta, ehdoissa on mainittava palkkioiden ja kulujen laskentatapa.

Momentin 5 kohdan mukaan tiedoissa tulee mainita laitoksen mahdollisesti käyttämä arvopäivä. Esimerkiksi ETA-tilisiirroissa arvopäivä on yleensä päivä, jona saajan laitoksella on oikeus veloittaa maksumääräyksen antajan laitoksen tiliä tilisiirron määrällä. Arvopäivän avulla ei määritellä sitä, milloin varat ovat saajan tilillä. Kotimaan tilisiirroissa arvopäivällä tarkoitetaan yleensä päivää, josta lukien tilille tullee varoille maksetaan korkoa, tai päivää, johon asti tililtä pois siirretyille varoille maksetaan korkoa. Arvopäiväkäytäntö on erilainen eri pankeilla ja se voi vaihdella samassakin pankissa kulloinkin kysymyksessä olevan tilimuodon mukaan. Arvopäiväkäytännöstä voidaan myös sopia asiakaskohtaisesti. Tämän takia on tärkeää, että laitoksen käyttämä arvopäivä määritellään annettavissa tiedoissa selkeästi ja helpotajuisesti.

Momentin 6 kohdan mukaan tiedoissa tulee mainita asiakkaan käytettävissä olevat oikaisukeinot ja miten niihin voi turvautua. Tiedoissa tulisi esimerkiksi mainita, että tilisiirtoihin liittyvät asiat voidaan saattaa kulluttajavalituslautakunnan tai Pankkialan asiakasneuvontatoimiston käsiteltäviksi. Lisäksi tulisi mainita lautakunnan ja toimiston osoitetiedot sekä ilmoittaa lyhyesti, miten niiden

puoleen voidaan kääntyä.

Pykälän 2 momentin mukaan laitoksen on lisäksi pidettävä ulkomaan valuutan määräisten kotimaan tilisiirtojen ja ETA-tilisiirtojen osalta saatavilla tiedot käytettävistä valuutan vaihtokursseista. Ulkomaan valuutalla tarkoitetaan sellaisen valtion valuuttaa, joka ei kuulu talous- ja rahaliittoon. Laitoksen tulee ilmoittaa, käytetäänkö valuutan vaihdossa esimerkiksi valtion keskuspankin virallisia vaihtokursseja vai laitoksen omia vaihtokursseja. Tiedoista tulee myös käydä ilmi, käytetäänkö valuutanvaihdossa valuutan osto- vai myyntikurssia.

5 §. *Tilisiirron toteuttamisen jälkeen annettavat tiedot.* Pykälä perustuu direktiivin 4 artiklaan. Pykälän 1 momentissa säädetään selvityksestä, joka laitoksen on toimitettava asiakkaalleen sen jälkeen, kun laitos on toteuttanut tilisiirron tai vastaanottanut tilisiirtomaksun. Maksumääräyksen antajan laitoksen tulee toimittaa momentissa mainitut tiedot maksumääräyksen antajalle sen jälkeen, kun tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Saajan laitoksen tulee vastavasti toimittaa tiedot saajalle sen jälkeen, kun se on vastaanottanut tilisiirron varat saajan lukuun. Myöskään tässä pykälässä oleva luettelo annettavista tiedoista ei ole tyhjentävä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan laitoksen on toimitettava asiakkaalle tiedot, joiden avulla asiakas voi tunnistaa tilisiirron. Tunnistamistietona voidaan käyttää esimerkiksi viite- tai arkistonumeroa. Tunnistamistiedon avulla asiakas voi jälkikäteen pyytää laitokselta tilisiirtoa koskevia tietoja esimerkiksi osoittaakseen saajalle maksaneensa laskun.

Momentin 2 kohdan mukaan asiakkaalle on ilmoitettava tilisiirron alkuperäinen määrä. Tilisiirron alkuperäinen määrä on ilmoitettava silloinkin, kun tilisiirron varat on maksettu täysimääräisinä saajan pankin tilille. Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan laitosten on toteutettava tilisiirto täysimääräisenä, jollei maksumääräyksen antaja ole toisin määrännyt. Tiedon avulla saaja voi tarkistaa, etteivät tilisiirron toteuttamiseen osallistuneet laitokset ole lain vastaisesti vähentäneet tilisiirtomaksun määrästä omia kulujaan palkkioitaan. Jos maksumääräyksen antaja on määrännyt, että saajan on maksettava kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset, saajan laitoksen tulee tämän pykälän 3 momentin mukaan ilmoittaa siitä

saajalle.

Momentin 3 kohdan mukaan asiakkaalle on ilmoitettava häneltä perittävien kulujen ja palkkioiden määrä. Maksumääräyksen antajan laitoksen tulee toimittaa tieto maksumääräyksen antajalle häneltä jo perityistä ja vielä perittävistä kuluista ja palkkioista. Saajan laitoksen on vastaavasti toimitettava tieto saajalle häneltä perittävistä kuluista ja palkkioista. Määrät tulee ilmoittaa täsmällisesti, niiden laskentaperusteiden ilmoittaminen ei riitä.

Momentin 4 kohdan mukaan asiakkaalle on annettava selvitys laitoksen mahdollisesti käyttämästä arvopäivästä.

Pykälän 2 momentin mukaan laitoksen on toimitettava 1 momentissa tarkoitetut tiedot asiakkaalleen helposti ymmärrettävässä muodossa kirjallisesti ja tarvittaessa sähköisesti. Tietoja ei tarvitse antaa erillisessä asiakirjassa, vaan ne voidaan antaa myös esimerkiksi asiakkaalle säännöllisin väliajoin lähetettävässä tilioitteessa. Laitos voi antaa tiedot myös sähköisessä muodossa esimerkiksi silloin, kun asiakas on antanut maksumääräyksen kotipääteellään. Asiakas ja laitos voivat myös sopia keskenään, että tiedot annetaan vain sähköisessä muodossa.

Laitoksen on toimitettava säännöksessään mainitut tiedot asiakkaalleen, jollei asiakas ole nimenomaisesti luopunut oikeudestaan saada tietoja. Asiakas voi luopua oikeudestaan joko suullisesti tai kirjallisesti. Laitoksen on tarvittaessa kyettävä osoittamaan, että asiakas on luopunut oikeudestaan. Koska säännöksessä edellytetään, että asiakas on nimenomaisesti luopunut oikeudestaan saada tietoja, laitos ei saa käyttää vakioehtoa, jonka mukaan asiakas aina luopuu tiedonsaanti-oikeudestaan. Luopuminen voidaan käytännössä ilmoittaa esimerkiksi tilisiirtolomakkeessa olevassa kohdassa, johon asiakas merkitsee, ettei hän halua saada tietoja. Tiedonsaanti-oikeudesta luopuminen voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun maksumääräyksen antajalla ei ole kyseisessä laitoksessa tiliä, jonka tilioitteessa tiedot voitaisiin ilmoittaa, ja erillisen ilmoituksen lähettamisestä aiheutuvat kustannukset muodostuisivat maksun määrään nähden suuriksi.

Jos maksumääräyksen antaja on määrännyt, että saajan on suoritettava kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset, saajan laitoksen on 3 momentin mukaan ilmoitettava siitä saajalle. Säännös liittyy 9 §:n 1 momenttiin. Sen mukaan tilisiirto on

toteutettava täysimääräisenä, jollei maksumääräyksen antaja ole määrännyt, että saaja maksaa kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuvat kulut.

Jos on suoritettu valuutanvaihto, vaihdon suorittaneen laitoksen on 4 momentin mukaan ilmoitettava asiakkaalleen käytetty vaihtokurssi. Vaihtokurssi on ilmoitettava tarkasti numeroina.

3 luku. Laitoksen vähimmäisvelvoitteet

6 §. *Laitoksen erityissitoumukset.* Pykälä perustuu direktiivin 5 artiklaan. Se koskee laitokselle erityisin ehdoin annettua tilisiirto-toimeksiantoa, jonka vastaanottamisesta laitos ei ole kieltäytynyt. Asiakkaalla voi olla erityinen syy, jonka takia hän edellyttää, että tilisiirto toteutetaan esimerkiksi kahden pankkipäivän kuluessa. Jos laitos ei kieltäydy hyväksymästä tällaista toimeksiantoa, sen on asiakkaan pyynnöstä sitouduttava toteuttamaan tilisiirto annetussa määräajassa ilmoittamia palkkioita ja kuluja vastaan.

Pykälässä tarkoitettu toimeksianto voi perustua myös esimerkiksi siihen, että laitos on ilmoittanut esitteissään toteuttavansa ETA-tilisiirrot 7 §:ssä säädettyä viiden päivän määräaikaan nopeammin, esimerkiksi kahdessa pankkipäivässä. Muun muassa kansainvälisessä pikasiirrosta ja eräiden pankkien tarjoamassa niin sanotussa euromaksussa tilisiirto toteutetaan nopeammin kuin 7 §:ssä edellytetään. Jos laitos havaitsee, että se ei esimerkiksi saajan laitoksen huonojen pankkiyhteyksien takia voi vastata tilisiirron toteuttamisesta ilmoittamassaan määräajassa, sen tulee huomauttaa tästä asiakkaalle. Laitos ei saa jättää toteuttamisaikaa avoimeksi esimerkiksi ilmoittamalla tekevänsä voitavansa tilisiirron toteuttamiseksi määräajassa. Laitos voi esimerkiksi ilmoittaa, että se ei voi vastata tilisiirron toteuttamisesta ilmoituksensa mukaisesti kahdessa päivässä ja tarjoutua toteuttamaan tilisiirron esimerkiksi neljässä päivässä. Jollei asiakas hyväksy laitoksen ehdottamaa pidempää määräaikaan, laitoksen tulee kieltäytyä toimeksiannosta.

Laitoksen on aina mainittava asiakkaan pyynnöstä erityissitoumuksessaan tilisiirron toteuttamisaika ja tilisiirrosta perittävien palkkioiden ja kulujen määrä. Tilisiirron edellyttämä valuutanvaihto voidaan suorittaa vasta erityissitoumuksen antamisen jälkeen. Koska vaihtokurssista riippuvien kulujen määrä ei aina ole vielä erityissitoumuksen

antamishetkellä tiedossa, laitoksella on kuitenkin pykälän mukaan oikeus periä asiakkaaltaan sitoumuksessa mainittujen kulujen lisäksi myös myöhemmin valuutan vaihdossa käytetystä vaihtokurssista riippuvat todelliset kulunsa.

7 §. *Tilisiirron toteuttamisaika.* Pykälän 1 momentti perustuu direktiivin 6 artiklan 1 kohdan 1 ja 2 alakohtaan. Momentin mukaan maksumääräyksen antajan laitoksen on toteutettava tilisiirto sovitussa määräajassa. Maksumääräyksen antajan laitos on toteuttanut tilisiirron silloin, kun tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Jos tilisiirron toteuttamisen määräajasta ei ole sovittu, Suomen rahan määräisen kotimaan tilisiirron varat on maksettava saajan laitoksen tilille viimeistään maksumääräyksen hyväksymispäivää seuraavana pankkipäivänä. Suomen rahalla tarkoitetaan talous- ja rahaliiton siirtymävaiheen aikana markkaa ja euroa.

Ulkomaan rahan määräisen kotimaan tilisiirron ja ETA-tilisiirron varat on vastavasti maksettava saajan laitoksen tilille viimeistään maksumääräyksen hyväksymispäivää seuraavana viidentenä pankkipäivänä. Ulkomaan rahalla tarkoitetaan muiden talous- ja rahaliittoon osallistuvien valtioiden kansallisia rahayksikköjä siirtymävaiheen aikana ja niiden ETA-valtioiden valuuttoja, jotka eivät osallistu talous- ja rahaliittoon sekä kolmansien maiden valuuttoja.

Direktiivin johdanto-osan 9 kohdasta käy ilmi, että direktiivillä pyritään lyhentämään tilisiirtojen enimmäistoteutusaikoja ja kannustamaan lyhyitä toteutusaikoja noudattavia laitoksia säilyttämään nykyisen käytäntönsä. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on tärkeää, että laitokset, jotka jo ennen lain voimaantuloa ovat noudattaneet säädettyjä enimmäisaikoja lyhyempiä toteuttamisaikoja, eivät lain voimaan tultua käytäntönsä.

Momentissa säädetty määräaika lasketaan pankkipäivissä. Laissa ei kuitenkaan määritellä pankkipäivän käsitettä. Käsitteen sisältö ja pankkipäiviksi katsottavat päivät poikkeavat eri ETA-valtioissa toisistaan. ETA-valtioilla on useita kansallisia juhlapäiviä, kuten itsenäisyyspäivä, jotka eivät ole pankkipäiviä kyseisessä valtiossa, mutta ovat pankkipäiviä muissa valtioissa. Maksumääräys voi olla lain mukaisesti toteutettu, vaikka tilisiirron varoja ei olisikaan hyvitetty saajan laitoksen tilille viimeistään viidentenä suomalaisena pankkipäivänä. Jos esimerkiksi viides suo-

malainen pankkipäivä ei ole saajan laitoksen sijaintivaltiossa pankkipäivä, määräajan viimeinen päivä siirtyy saajan laitoksen sijaintivaltion seuraavaan pankkipäivään. Jos suomalainen pankki on hyväksynyt maksumääräyksen ja toimittanut sen edelleen esimerkiksi itsenäisyyspäivää edeltävänä päivänä toisessa ETA-valtiossa sijaitsevalle välittäjälaitokselle, määräaika ei pitene sen johdosta, että itsenäisyyspäivä ei ole Suomessa pankkipäivä. Ratkaisevaa on, onko tilisiirron toteuttamiseen kulunut päivä pankkipäivä siinä valtiossa, jossa tilisiirtoa juuri sinä päivänä käsittelevä laitos sijaitsee.

Määräaika lasketaan 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitetusta maksumääräyksen hyväksymispäivästä lukien. Laitos hyväksyy maksumääräyksen sen antajan ilmoittamana eräpäivänä, jos muut tilisiirtoa koskevat ehdot ovat täyttyneet. Maksumääräyksen antajan ja saajan laitosten on keskenään huolehdittava siitä, että varat ovat saajan laitoksen tilillä määräajassa. Maksumääräyksen antajan laitos ei voi asiakkaaseensa nähden vedota siihen, että määräajan ylitys on johtunut välittäjälaitoksesta johtuvasta syystä. Jos maksumääräyksen antajan laitos käyttää ETA-tilisiirron toteuttamisessa yhtä tai useampaa välittäjälaitosta, sen on huolehdittava siitä, että välittäjälaitokset toimivat siten, että tilisiirto voidaan toteuttaa määräajassa.

Pykälän 2 momentti perustuu direktiivin 6 artiklan 2 kohdan 1 ja 2 alakohtaan. Momentin mukaan saajan laitoksen on maksettava tilisiirron varat saajan tilille saajan kanssa sopimassaan ajassa. Jos määräajasta ei ole sovittu, saajan laitoksen on maksettava tilisiirron varat saajan tilille viimeistään sitä päivää seuraavana pankkipäivänä, jona varat maksettiin saajan laitoksen tilille.

Määräaikaa sovelletaan sekä kotimaan tilisiirtoihin että ETA-tilisiirtoihin. Suomen rahan määräisissä kotimaan tilisiirroissa saajan laitos saa tilisiirron varat Suomen Pankissa olevalle sekkitililleen pankkien välisen katteensiirron tuloksena. Saajan laitoksen tulee kirjata tilisiirron varat saajan tilille viimeistään maksun katteensiirron suorittamispäivää seuraavana pankkipäivänä. Ulkomaan rahan määräisissä kotimaan tilisiirroissa ja ETA-tilisiirroissa saajan laitoksen tulee kirjata varat saajan tilille viimeistään sitä seuraavana pankkipäivänä, jona se on saanut tililleen tilisiirron katteen maksumääräyksen antajan laitoksesta.

8 § *Korvaus määräajan noudattamatta jättämisestä.* Pykälän 1 momentti perustuu direktiivin 6 artiklan 1 kohtaan. Momentin mukaan maksুমääräyksen antajan laitoksen on maksettava maksুমääräyksen antajalle korvaus määräajan noudattamatta jättämisestä, jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille 7 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa.

Korvaus lasketaan 2 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetun hyvityskoron perusteella määräajan päättymisestä siihen päivään asti, jona tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Korvauksen laskemisen perusteena käytettävä hyvityskorko määräytyy sen ETA-valtion lain mukaan, jossa asiakkaalle korvausvelvollinen laitos sijaitsee. Suomessa annettujen maksুমääräysten osalta sovelletaan siis aina korkolain 4 §:n 3 momentissa säädetyn koron määräistä korkoa, koska korvausvelvollinen laitos sijaitsee Suomessa.

Jos tilisiirtoa ei ole toteutettu määräajassa välittäjälaitoksesta johtuvasta syystä, väittäjälaitoksen tulee vastaavasti maksaa edellä selostetulla tavalla laskettu korvaus maksুমääräyksen antajan laitokselle. Välittäjälaitos ei ole suoraan korvausvelvollinen maksুমääräyksen antajaa kohtaan. Välittäjälaitoksen korvausvelvollisuus määräytyy 2 §:n 1 momentin 11 kohdan a alakohdan mukaan silloinkin, kun se sijaitsee muussa ETA-valtiossa kuin maksুমääräyksen antajalle korvausvelvollisen laitoksen sijaintivaltiossa. Suomessa annettujen maksুমääräysten osalta sovelletaan siis esimerkiksi Saksassa sijaitsevan välittäjälaitoksen korvausvelvollisuuden laskemisessa korkolain 4 §:n 3 momentissa säädetyn koron määräistä korkoa, koska korvaukseen oikeutetulle maksুমääräyksen antajalle korvausvelvollinen laitos sijaitsee Suomessa.

Lakiehdotuksessa ei ole säännöksiä siitä, missä ajassa maksুমääräyksen antajan laitoksen on siirrettävä tilisiirron varat välittäjälaitokselle. Maksুমääräyksen antajan laitos ja välittäjälaitos voivat sopia keskenään tilisiirron toteuttamisen kannalta tarpeellisista määräajoista. Jos maksুমääräyksen antajan laitos ei ole noudattanut sovittua määräaikaa ja välittäjälaitos ei ole sen takia ehtinyt maksaa tilisiirron varoja 7 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa saajan laitoksen tilille, välittäjälaitos ei ole velvollinen maksamaan korvausta maksুমääräyksen antajan laitokselle.

Pykälän 2 momentissa säädetään saajan laitoksen korvausvelvollisuudesta saajalle. Momentti perustuu direktiivin 6 artiklan 2 kohtaan.

Jos saajan laitos ei ole maksanut 7 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa tilisiirron varoja saajan tilille, sen on maksettava momentin mukaan saajalle korvauksena tilisiirron määrälle hyvityskoron perusteella laskettu korko 7 §:n 2 momentissa säädetyn määräajan päättymisestä siihen päivään asti, jona varat on maksettu saajan tilille. Jos saajan laitos sijaitsee muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa, korvauksen määrä lasketaan siinä ETA-valtiossa sovellettavan hyvityskoron perusteella silloinkin, kun tilisiirtoon sovelletaan Suomen lakia.

Asiakkaalla ei ole 3 momentin mukaan oikeutta 8 §:ssä säädettyyn korvaukseen, jos laitos osoittaa, että maksu on viivästynyt asiakkaasta johtuvasta syystä. Momentti perustuu direktiivin 8 artiklan 3 kohtaan. Jos maksu on viivästynyt esimerkiksi maksুমääräyksen antajan antamien virheellisten tietojen takia, maksুমääräyksen antaja tai saaja eivät ole oikeutettuja korvaukseen. Tällaisia virheitä tai puutteita voivat olla esimerkiksi virheellisesti merkitty saajan nimi tai tilinumero.

Jos laitos toteuttaa tilisiirtoja pelkästään tilinumeron perusteella yksilöidyille saajille, sen tulee sisällyttää tätä koskeva huomautus 4 §:n mukaisesti saatavilla pidettäviin tietoihin, jotta asiakas huomaisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että saajan tilinumero on oikein merkitty maksুমääräykseen. Laitoksen on kuitenkin toimittava huolellisesti tilisiirtoa toteutettaessa. Jos sen olisi pitänyt normaalia huolellisuutta ja menettelyä noudattaen havaita, että esimerkiksi saajan nimi ja tilinumero eivät vastaa toisiaan, laitos ei asiakkaan virheestä huolimatta vapaudu korvausvelvollisuudesta. Jos esimerkiksi näytöpäätteeltä on maksুমääräystä vastaanotettaessa havaittavissa, että saajan nimi ja tilinumero eivät vastaa toisiaan, maksুমääräyksen vastaanottavan toimihenkilön voidaan edellyttää havaitsevan virheen. Jos virhe ei ole ollut edellä selostetulla tavalla havaittavissa, mutta laitos on havainnut maksুমääräyksessä olevan virheen myöhemmin ja maksu on viivästynyt sen takia, että laitos on joutunut selvittämään tilisiirron oikean saajan, laitos ei ole korvausvelvollinen asiakkaalleen.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälässä ei

rajoiteta asiakkaan eikä tilisiirtoon osallistuneen laitoksen mahdollisia muita oikeuksia. Jos asiakkaalla esimerkiksi on lain tai sopimuksen perusteella oikeus pykälässä säädettyä korvausta suurempaan korvaukseen tilisiirron viivästyisestä, hänellä on oikeus saada korvausvelvolliselta laitokselta korvaus myös pykälässä säädetyn korvauksen yllättäältä osalta. Momentti perustuu direktiivin 6 artiklan 4 kohtaan.

9 §. *Tilisiirron täysimääräisyys.* Pykälän 1 momentti perustuu direktiivin 7 artiklan 1 kohdan 1 alakohtaan. Momentin mukaan maksumääräyksen antajan laitoksen, välittäjälaitoksen ja saajan laitoksen on maksumääräyksen hyväksymispäivän jälkeen toteutettava tilisiirto täysimääräisenä, jollei maksumääräyksen antaja ole erikseen määrännyt, että saajan on maksettava kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset. Kustannuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia tilisiirron toteuttamisesta asiakkaalle aiheutuvia kuluja, kuten laitosten perimä palkkioita ja valuutan vaihdosta aiheutuvia kustannuksia.

Säännöksen avulla pyritään varmistamaan, että saaja saa tililleen tilisiirron määrän täysimääräisenä. Maksumääräyksen antajan kannalta tämä on tärkeää esimerkiksi eräänntyneitä laskuja maksettaessa. Käytännössä säännös johtaa siihen, että maksumääräyksen antajalta peritään ennen maksumääräyksen hyväksymistä kaikkien tilisiirron toteuttamiseen osallistuvien laitosten kustannukset. Maksumääräyksen antajan laitos voi periä maksumääräyksen antajalta tilisiirrosta aiheutuneita kustannuksia vielä maksumääräyksen hyväksymispäivän jälkeenkin, mutta se ei saa vähentää niitä tilisiirron varoista.

Halutessaan maksumääräyksen antaja voi määrätä, että saajan on maksettava tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset kokonaan tai osittain. Jos tällainen määräys on annettu, tilisiirtoon osallistuvat laitokset voivat vähentää omat kustannuksensa tilisiirron määrästä, jolloin saaja ei saa tilisiirron määrää täysimääräisenä tililleen. Lakiehdotuksen 5 §:n 3 momentin mukaan saajan laitoksen on ilmoitettava saajalle maksumääräyksen antajan kustannusten vähentämistä koskevasta määräyksestä.

Pykälän 2 momentin mukaan saajan laitoksella on oikeus 1 momentin estämättä periä saajalta noudatettujen ehtojen tai käytäntöjen mukaisesti tilinhoitoon liittyviä maksuja. Näitä maksuja ei kuitenkaan saa vähentää

tilisiirron määrästä, joka on maksettava täysimääräisenä saajan tilille. Sen jälkeen, kun tilisiirron varat on kirjattu saajan tilille, saajan laitos voi periä saajan tililtä tilinhoitoon liittyviä maksuja tilinhoidossa noudatettujen ehtojen mukaisesti. Momentti perustuu direktiivin 7 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaan.

10 §. *Tilisiirrosta tehdyt virheelliset vähennykset.* Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohta perustuvat direktiivin 7 artiklan 2 kohtaan. Mainituissa kohdissa säädetään maksumääräyksen antajan laitoksen ja välittäjälaitoksen velvollisuudesta siirtää asiakkaalle tilisiirrosta tehdyn virheellisen vähennyksen määrä sekä laitosten keskinäisestä vastuusta virheellisesti tehdystä vähennyksestä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maksumääräyksen antajan laitos on velvollinen maksumääräyksen antajan pyynnöstä siirtämään sen tai välittäjälaitoksen 9 §:n vastaisesti vähentämän määrän saajalle. Maksumääräyksen antaja voi esittää pyynnön kirjallisesti tai suullisesti. Jos maksumääräyksen antaja on antanut maksumääräyksen esimerkiksi kotipäätteen välityksellä, hän voi esittää virheellisesti vähennetyn määrän siirtoa koskevan pyynnön samalla tavalla.

Maksumääräyksen antajan laitos vastaa maksumääräyksen antajalle kohdan mukaan myös välittäjälaitoksen tekemistä virheellisistä vähennyksistä. Jos välittäjälaitoksia on useita, maksumääräyksen antajan laitos vastaa maksumääräyksen antajalle jokaisen välittäjälaitoksen tekemistä virheellisestä vähennyksestä. Saajan laitoksen tekemistä virheellisistä vähennyksistä maksumääräyksen antajan laitos ei vastaa.

Jos maksumääräyksen antaja ei ole yksilöinyt pyynnössään, kenelle virheellisesti vähennetty määrä tulee maksaa, laitos on velvollinen siirtämään määrän saajalle. Maksumääräyksen antaja voi kohdan mukaan myös pyytää, että varat maksetaan hänelle. Maksumääräyksen antajan laitoksen on siirrettävä virheellisesti vähennetty määrä täysimääräisenä asiakkaalle eikä se saa periä siirrosta aiheutuneita kuluja asiakkaalta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan välittäjälaitos on velvollinen siirtämään 9 §:n vastaisesti vähentämänsä määrän maksumääräyksen antajan laitokselle. Maksumääräyksen antajan laitos voi kuitenkin pyytää, että vähennetty määrä siirretään saajalle. Jos tilisiirtoon on osallistunut useita välittäjälaitoksia, vain virheellisen vähennyksen tehnyt

välittäjälaitos on velvollinen siirtämään vähentämänsä määrän maksumääräyksen antajan laitokselle tai sen pyynnöstä saajalle. Välittäjälaitoksen on siirrettävä vähentämänsä määrä täysimääräisenä eikä se saa periä laitokselta tai asiakkaalta siirrosta aiheutuneita kuluja.

Pykälän 1 momentin 3 kohta perustuu direktiivin 7 artiklan 3 alakohtaan. Sen mukaan saajan laitos on velvollinen siirtämään saajalle 9 §:n vastaisesti vähentämänsä määrän. Saajan laitos on velvollinen siirtämään virheellisesti vähennetyt määrän saajalle oma-aloitteisesti, kun se havaitsee vähennyksen, eikä se saa periä siirrosta mahdollisesti aiheutuneita kuluja saajalta.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin säännöksillä ei rajoiteta asiakkaan mahdollisia muita oikeuksia. Jos esimerkiksi maksumääräyksen antajalle on aiheutunut vahinkoa siitä, että tilisiirtomaksu ei ole eräpäivään mennessä tullut täysimääräisenä saajalle, virheellisen vähennyksen tehnyt laitos voi olla velvollinen korvaamaan tästä aiheutuneen vahingon maksumääräyksen antajalle.

11 §. *Toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrän palauttaminen.* Lakiehdotuksen 11 ja 12 § perustuvat direktiivin 8 artiklan 1 kohdan 1 alakohtaan. Maksumääräyksen antajan laitos vastaa 11 §:n 1 momentin mukaan maksumääräyksen antajalle siitä, että tilisiirron varat maksetaan saajan laitoksen tilille 7 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa silloinkin, kun tilisiirron toteuttamiseen on osallistunut yksi tai useampi välittäjälaitos. Jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille määräajassa, maksumääräyksen antajan laitoksen on momentin mukaan palautettava maksumääräyksen antajalle toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä.

Maksumääräyksen antajan laitos on momentista ilmenevän pääsäännön mukaan velvollinen palauttamaan maksumääräyksen antajalle kotimaan tilisiirron koko määrän tilisiirron suuruudesta riippumatta. Ulkomaan rahan määräisten kotimaan tilisiirtojen ja ETA-tilisiirtojen osalta laitoksen palauttamisvastuu on rajoitettu momentissa direktiivin mukaisesti 12 500 euroon tai sitä vastaavaan määrään. Luonnollisesti kaikkien tilisiirtoon osallistuneiden laitosten on kuitenkin rajoituksesta huolimatta pyrittävä mahdollisuuksiensa mukaan palauttamaan tilisiirron koko määrä.

Kuten 2 momentista käy ilmi, 1 momentissa säädetty enimmäismäärä on vain eräänlai-

nen takuusumma, jolla laitos aina vastaa huolimattomuudestaan riippumatta tilisiirrosta. Sillä ei rajoiteta maksumääräyksen antajan oikeutta saada tilisiirtoon osallistuneilta laitoksilta enimmäismäärän ylittävää korvausta sopimussuhteissa sovellettavien yleisten vahingonkorvausoikeuden säännösten ja periaatteiden mukaisesti. Jos maksumääräyksen antajan laitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta, sen on rajoituksesta riippumatta luonnollisesti aina palautettava maksumääräyksen antajalle tilisiirron koko määrä.

12 §. *Korvaus tilisiirron toteuttamatta jättämisestä.* Pykälän 1 momentin mukaan maksumääräyksen antajan laitoksen on maksettava 11 §:n nojalla palautettavan määrän lisäksi maksumääräyksen antajalle korvauksena tilisiirron toteuttamatta jättämisestä tilisiirron kokonaismäärälle hyvityskoron mukaan laskettu korko. Hyvityskorko määritellään 2 §:n 1 momentin 11 kohdassa. Tilisiirron toteuttamatta jättämisestä maksettava korvaus lasketaan momentin mukaan tilisiirron kokonaismäärän mukaan silloinkin, kun ETA-tilisiirron määrä ylittää 12 500 euroa tai sitä vastaavan määrän. Jos ETA-tilisiirron kokonaismäärä on esimerkiksi 20 000 euroa, laitos on velvollinen 11 §:n nojalla palauttamaan maksumääräyksen antajalle 12 500 euroa ja 12 §:n mukaan maksamaan lisäksi korvauksena tilisiirron toteuttamatta jättämisestä 20 000 euron määrälle lasketun koron.

Maksumääräyksen antajan laitos on momentin mukaan velvollinen maksamaan maksumääräyksen antajalle korkoa maksumääräyksen hyväksymispäivän ja tilisiirron määrän palauttamispäivän väliseltä ajalta. Maksumääräyksen hyväksymispäivä määritellään 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa. Koronmaksuvelvollisuus päättyy tilisiirron määrän palauttamispäivään. Lisäksi maksumääräyksen antajan laitoksen on korvattava maksumääräyksen antajalle tilisiirrosta aiheutuneiden kulujen määrä.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin säännöksillä ei rajoiteta maksumääräyksen antajan mahdollisia muita oikeuksia. Jos maksumääräyksen antajalla on oikeus sopimuksen tai muun lain nojalla 1 momentissa säädettyä korvausta suurempaan korvaukseen, hän voi vedota tähän oikeuteensa siltä osin kuin korvaus ylittää 1 momentissa säädetyn korvauksen. Maksumääräyksen antajan laitos voi olla velvollinen korvaamaan esimerkiksi tilisiirtomaksun viivästymisestä maksumääräyksen antajalle aiheutuneen

1 momentissa säädetyn korvauksen ylittävän vahingon.

13 §. *Palautettavan määrän ja korvauksen maksaminen.* Pykälä perustuu direktiivin 8 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaan. Maksumääräyksen antajalla on pykälän mukaan oikeus vaatia toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrän palauttamista ja korvausta tilisiirron toteuttamatta jättämisestä sen jälkeen, kun 7 §:n 1 momentissa säädetty määräaika on kulunut umpeen. Maksumääräyksen antaja voi esittää vaatimuksensa laitokselleen vaamuotoisesti.

Maksumääräyksen antajan laitoksen on palautettava tilisiirron varat ja maksettava korvaus tilisiirron toteuttamatta jättämisestä maksumääräyksen antajalle 14 pankkipäivän kuluessa vaatimuksen esittämisestä, jollei tilisiirron varoja ole tällä välin maksettu saajan laitoksen tilille. Jos tilisiirron varat on maksettu 14 pankkipäivän kuluessa palauttamisvaatimuksen esittämisestä saajan laitoksen tilille, maksumääräyksen antajalla on oikeus saada laitokseltaan 8 §:ssä säädetty korvaus määräajan noudattamatta jättämisestä.

14 §. *Välittäjälaitoksen vastuu tilisiirron toteuttamatta jättämisestä.* Pykälä perustuu direktiivin 8 artiklan 1 kohdan 4 alakohtaan. Pykälän 1 momentin mukaan välittäjälaitoksen on maksettava 11 §:n nojalla palautettavan tilisiirron määrä 12 §:ssä säädettyine korkoineen ja kuluineen laitokselle, joka antoi sille tilisiirtotoimeksiannon. Jos tilisiirron toteuttamiseen on osallistunut useita välittäjälaitoksia, ne välittäjälaitokset, jotka ovat hyväksyneet maksumääräyksen antajan tai toisen välittäjälaitoksen tilisiirtotoimeksiannon, ovat velvollisia palauttamaan tilisiirron määrän korkoineen ja kuluineen sille laitokselle, joka antoi toimeksiannon. Palauttamisvelvollisuus siirtyy ketjussa välittäjälaitokselta toiselle siten, että maksumääräyksen antajan laitoksen tilisiirtotoimeksiannon hyväksynyt välittäjälaitos maksaa ensin tilisiirron määrän maksumääräyksen antajan laitokselle ja perii sitten vastaavan määrän siltä välittäjälaitokselta, jolle se on välittänyt maksumääräyksen. Palauttamisvelvollisuus ulottuu siihen välittäjälaitokseen asti, josta johtuvasta syystä tilisiirron varoja ei ole välitetty edelleen saajan laitoksen tilille. Kaikki tilisiirtoon osallistuneet välittäjälaitokset ovat siitä riippumatta, missä valtiossa välittäjälaitos sijaitsee, velvollisia maksamaan korvauksena tilisiirron toteuttamatta jättämi-

sestä 2 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaisesti sen hyvityskoron määräisen koron, jota sovelletaan maksumääräyksen antajan laitoksen sijaintivaltiossa.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta, jos tilisiirto on jäänyt toteuttamatta sen takia, että välittäjälaitokselle tilisiirtotoimeksiannon antanut laitos on antanut välittäjälaitokselle virheellisiä tai puutteellisia ohjeita. Välittäjälaitos voi vedota momenttiin, jos ohjeet ovat olleet niin puutteelliset tai virheelliset, että tilisiirron varat on ohjeiden mukaisesti välitetty esimerkiksi väärään laitokseen. Jos tilisiirto on jäänyt toteuttamatta virheellisten tai puutteellisten ohjeiden takia, välittäjälaitoksen on momentin mukaan kuitenkin mahdollisuksiensa mukaan pyrittävä palauttamaan toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä. Välittäjälaitos ei ole velvollinen maksamaan korvausta tilisiirron toteuttamatta jättämisestä, vaikka maksumääräyksen antajan laitos mahdollisesti olisi velvollinen maksamaan korvausta maksumääräyksen antajalle. Välittäjälaitoksella on momentin mukaan lisäksi oikeus direktiivin 8 artiklan 3 kohdan 2 alakohtasta ilmenevän periaatteen mukaisesti vähentää palautettavasta tilisiirron määrästä varojen takaisin saamisesta aiheutuneet yksilöidyt kulunsa.

Jos ohjeiden virheellisyys tai puutteellisuus johtuu tilisiirtoon aikaisemmin osallistuneesta välittäjälaitoksesta, se on velvollinen pykälän 1 momentin mukaisesti palauttamaan tilisiirron määrän täysimääräisenä korkoineen ja kuluineen edelliselle välittäjälaitokselle tai maksumääräyksen antajan laitokselle.

15 §. *Saajan laitoksen vastuu tilisiirron toteuttamatta jättämisestä.* Pykälä perustuu direktiivin 8 artiklan 2 kohtaan. Toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrän palauttamista koskevia 11—14 §:n säännöksiä ei pykälän 1 momentin mukaan sovelleta, jos saajan laitoksen valitsema välittäjälaitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta. Maksumääräyksen antajan laitos ei ole tällaisessa tapauksessa velvollinen 11 §:n nojalla palauttamaan toteuttamatta jääneen tilisiirron määrää eikä maksamaan 12 §:n mukaista korvausta tilisiirron toteuttamatta jättämisestä. Maksumääräyksen antajan laitos ja tilisiirtoon osallistuneet välittäjälaitokset eivät vastaa saajan laitoksen eikä saajan laitoksen valitseman välittäjälaitoksen toiminnasta. Esimerkiksi paikallispankeille välitettävät tilisiirrot to-

teutetaan paikallispankkien keskuspankin välityksellä. Keskuspankki on tällöin säännöksessä tarkoitettu saajan laitoksen valitsema välittäjälaitos, jonka toiminnasta saajan laitos vastaa saajalle.

Jos saajan laitoksen valitsema välittäjälaitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta, saajan laitoksen on momentin mukaan maksettava saajan tilille toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä. Ulkomaan rahan määräisten kotimaan tilisiirtojen ja ETA-tilisiirtojen osalta saajan laitoksen vastuu on kuitenkin rajoitettu pykälässä direktiivin mukaisesti 12 500 euroon tai sitä vastaavaan määrään.

Saajan laitos ei ole 1 momentin nojalla velvollinen maksamaan saajalle 12 §:ssä tarkoitettua korvausta tilisiirron toteuttamatta jättämisestä. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin säännöksellä ei kuitenkaan rajoiteta saajan mahdollisia muita oikeuksia. Jos saajalla on muulla perusteella oikeus saada laitokseltaan korvausta, hän voi 1 momentin estämättä vedota tähän oikeuteensa.

16 §. *Tilisiirron toteuttamatta jääminen maksumääräyksen antajasta johtuvasta syystä.* Pykälä perustuu direktiivin 8 artiklan 3 kohtaan. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan 11—15 §:n säännöksiä ei sovelleta, jos tilisiirto on jäänyt toteuttamatta sen takia, että maksumääräyksen antaja on antanut laitokselleen virheellisiä tai puutteellisia ohjeita. Puutteen tai virheen tulee olla laadultaan sellainen, että se on estänyt tilisiirtomaksion toteuttamisen tai johtanut tilisiirron varojen maksamiseen väärälle laitokselle tai saajalle. Virheellisten tai puutteellisten ohjeiden vaikutusta on arvioitava samojen perusteiden mukaisesti kuin 8 §:n 3 momentin mukaan viivästyksestä aiheutuva korvausvelvollisuutta arvioitaessa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan 11—15 §:n säännöksiä ei myöskään sovelleta, jos maksumääräyksen antajan nimenomaisesti valitsema välittäjälaitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on, että maksumääräyksen antaja on ilmoittanut laitokselleen, mikä välittäjälaitoksen kautta maksu tulee välittää saajan laitokselle. Jos maksumääräyksen antaja on poikkeuksellisesti antanut laitokselleen tällaisen määräyksen, hän joutuu itse vastaamaan valitsemansa välittäjälaitoksen toiminnasta.

Pykälän 2 momentin mukaan tilisiirtoon osallistuneiden laitosten on mahdollisuksiensa mukaan pyrittävä palauttamaan 1 mo-

mentissa tarkoitettua syystä toteuttamatta jääneen tilisiirron määrä. Tilisiirtoon osallistuneiden laitosten tulee pyrkiä etsimään virheellisten tai puutteellisten ohjeiden vuoksi väärälle välittäjälaitokselle, saajan laitokselle tai saajalle joutuneet tilisiirron varat. Jos tilisiirron toteuttamiseen osallistunut laitos löytää kateisiin joutuneet varat, sen tulee palauttaa varat sille laitokselle, jolta se on ottanut tilisiirtotoimeksiannon vastaan. Jos maksumääräyksen antajan laitos on saanut tilisiirron määrän takaisin, sen on pykälän mukaan palautettava varat maksumääräyksen antajalle.

Maksumääräyksen antajan laitoksella ja tilisiirtoon osallistuneilla välittäjälaitoksilla on kuitenkin pykälän mukaan oikeus vähentää palautettavasta tilisiirron määrästä varojen takaisin saamisesta aiheutuneet yksilöidyt kulunsa. Maksumääräyksen antaja joutuu näin ollen vastaamaan kaikkien tilisiirtoon osallistuneiden laitosten sellaisista yksilöidyistä kuluista, jotka ovat aiheutuneet niille toteutumatta jääneen tilisiirron määrän takaisin saamiseksi tehdyistä toimenpiteistä.

4 luku. Erinäiset säännökset

17 §. *Tilisiirtomaksun sitovuus sivullisiin nähden.* Pykälä ei perustu välittömästi direktiiviin, mutta siinä omaksuttu periaate on kuitenkin sopusoinnussa sen kanssa, että direktiivin mukaan tilisiirto on toteutettu sillä hetkellä, kun tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan tilisiirtomaksu sitoo pääsääntöisesti maksumääräyksen antajan velkojia ja muita sivullisia siitä hetkestä lukien, jolloin tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille ja saajan laitos on saanut tarvittavat tiedot tilisiirron varojen maksamiseksi saajan tilille. Jos esimerkiksi tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille ennen maksumääräyksen antajan konkurssin alkamisajankohtaa, maksu sitoo maksumääräyksen antajan konkurssipesää, vaikka varoja ei vielä olisi ehditty maksaa saajan tilille ennen konkurssin alkamista.

Säännöstä sovelletaan kaikkiin tilisiirtomaksuihin, joihin sovelletaan Suomen lakia, eikä siitä voida poiketa sopimalla toisin.

Maksumääräyksen antaja ja saaja eivät tiedä, milloin tilisiirron varat on maksettu momentin 1 kohdan mukaisesti saajan laitoksen tilille. Saajan laitos voi kuitenkin ai-

na jälkikäteen selvittää tarkasti, milloin tilisiirron varat on maksettu sen tilille.

Tilisiirtomaksun sitovuuden edellytyksenä on aina, että saajan laitos on saanut maksu­määräyksen antajan laitokselta tai välittäjä­laitokselta tarvittavat tiedot tilisiirron varojen maksamiseksi saajan tilille. Saajan laitos saa Suomen rahan määräisiä kotimaan tilisiirtoja koskevat tiedot maksu­määräyksen antajan laitokselta maksujen selvitykseen liittyvässä maksutapahtumatietojen vaihdossa. Brutto­määräisten maksujen osalta kutakin tilisiirto­maksua koskevat tiedot toimitetaan saajan laitokselle kuitenkin erikseen. Ulkomaan valuutan määräisten kotimaan tilisiirtojen, ETA-tilisiirtojen ja kolmannen valtion tilisiirtojen tiedot välitetään saajan laitokselle esimerkiksi SWIFT-verkon välityksellä. SWIFT-sanomasta käy ilmi, milloin saajan laitos saa tilisiirtoa vastaavan katteen maksu­määräyksen antajan laitokselta tai sen mää­rämältä muulta laitokselta.

Vaikka tilisiirron varoja ei olisi maksettu saajan laitoksen tilille, tilisiirtomaksu sitoo momentin 2 kohdan mukaan maksajan velkoja ja muita sivullisia, jos saajan laitoksen asettamat tilisiirron katetta koskevat ehdot ovat muutoin täyttyneet. Säännöksen sovel­taminen voi tulla kysymykseen lähinnä ulko­maan maksuliikenteessä. Ulkomaan maksuja välittävään maksujärjestelmään osallistuvat laitokset voivat esimerkiksi sopia keskenään, että tilisiirron varat voidaan tietyin edelly­tyksin maksaa saajan tilille jo ennen kuin tilisiirtoa vastaava kate on maksettu saajan laitoksen tilille. Samoin laitos voi sopia esi­merkiksi suuria määriä ulkomaan maksuja vastaanottavien asiakkaidensa kanssa, että laitos maksaa tilisiirron varat saajan tilille saatuaan tilisiirtoa koskevan SWIFT-sano­man, vaikka laitos ei olisi vielä saanut ti­lisiirtoa vastaavaa katetta omalle tililleen. Jos saajan laitos on sopinut edellä mainituista tai vastaavista katejärjestelystä, maksu sitoo maksajan velkoja ja muita sivullisia siitä hetkestä alkaen, jona sovitut tilisiirron katetta koskevat ehdot ovat täyttyneet.

Pykälän 2 momentin mukaan tilisiirtomak­su sitoo maksu­määräyksen antajan velkoja ja muita sivullisia kuitenkin 1 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymisestä riippu­matta aina, kun tilisiirron varat on maksettu saajan tilille. Säännös tulee sovellettavaksi lähinnä silloin, kun maksu­määräyksen anta­jan ja saajan tilit ovat samassa laitoksessa. Tällaisessa tilanteessa tilisiirron varoja ei

kirjata laitoksen tilille, vaan ne maksetaan maksu­määräyksen antajan tililtä suoraan saa­jan tilille. Samoin saajan pankkiin suoritettu käteismaksu maksetaan välittömästi saajan tilille kierrättämättä maksua pankin tilin kautta.

18 §. *Maksu­määräyksen peruuttaminen.* Maksu­määräyksen antajalla on lähtökohtai­sesti oikeus peruuttaa antamansa maksu­mää­räys. Yleensä tätä oikeutta on kuitenkin rajoitettu tilisiirtoja koskevissa sopimusehdoi­sa. Maksu­määräyksen antajan laitos ja mak­sumääräyksen antaja voivat esimerkiksi so­pia keskenään, että maksu­määräys on pe­ruuttamaton. Peruuttamisoikeutta rajoittava ehto voidaan sisällyttää maksujen välitystä koskeviin yleisiin ehtoihin, jotka voivat tulla osaksi tilisiirtotoimeksiantosopimusta vakio­ehtojen sitovuutta koskevien yleisten periaat­teiden mukaisesti.

Kun tilisiirto on toteutettu ja tilisiirtomak­su sitoo 17 §:n nojalla sivullisia, on luonnol­lista, että maksun tulee sitoa myös maksu­määräyksen antajaa. Selvyyden vuoksi pykä­län 1 momentissa säädetään, että maksu­mää­räyksen antajalla ei ole oikeutta peruuttaa maksu­määräystä sen jälkeen, kun tilisiirto­maksu sitoo 17 §:n nojalla sivullisia.

Eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä maksujärjestelmän ehtoista annetun lain 7 a §:n 2 momentin mukaan siirtomääräystä pidetään mainitussa laissa tarkoitettuna vel­voitteena siitä lähtien, kun maksujärjestel­män osapuolella ei järjestelmän sääntöjen mukaan ole oikeutta peruuttaa maksuvelvoi­tetta koskevaa määräystä. Tämän ajankohdan jälkeen myöskään järjestelmän osapuolen konkurssi ei voi saada aikaan määräyksen peruuntumista.

Mainittu laki ei koske maksu­määräyksen antajan ja hänen laitoksensa välistä oikeus­suhdetta. Jos tilisiirto toteutetaan maksujär­jestelmässä, jossa järjestelmän osapuolella ei järjestelmän sääntöjen mukaan ole oikeutta peruuttaa siirtomääräystä, on kuitenkin selvää, ettei myöskään maksu­määräyksen antajalla tai hänen velkojillaan pitäisi olla peruuttamisoikeutta. Tämä periaate käy ilmi myös selvityksen lopullisuudesta maksujär­jestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestel­missä annetun direktiivin 5 artiklasta, jossa säädetään, että järjestelmään osallistuja tai kolmas osapuoli ei saa peruuttaa siirtomää­räystä järjestelmän säännöissä mainitun ajan­kohdan jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että

pykälän 2 momenttiin otetaan nimenomainen säännös maksumääräyksen peruuttamattomuudesta maksujärjestelmässä. Sen mukaan maksumääräyksen antajalla ei ole oikeutta peruuttaa maksumääräystä järjestelmän säännöissä mainitun ajankohdan jälkeen. Tästä ajankohdasta lähtien tilisiirron varat eivät ole enää maksumääräyksen antajan tai hänen velkojensa määräysvallassa, vaikka tilisiirtomaksu ei vielä ole tullut 17 §:n nojalla maksumääräyksen antajan velkojia tai muita sivullisia sitovaksi.

Jos esimerkiksi maksumääräyksen antaja kohtaan aloitetaan konkurssimenettely sen jälkeen, kun maksumääräystä ei järjestelmän sääntöjen mukaan saa enää peruuttaa, mutta ennen kuin tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille, konkurssipesä ei voi vaatia tilisiirtomaksun palauttamista maksujärjestelmältä tai sen osapuolelta. Maksumääräys voidaan selvittää maksujärjestelmässä mahdollisten peruutusvaatimusten tai maksumääräyksen antajan konkurssin estämättä.

Selvitys on suoritettu, kun tilisiirron varat on maksettu tilisiirron vastaanottavan maksujärjestelmän osapuolen tilille. Jos tämä osapuoli on saajan laitos, tilisiirtomaksu sitoo silloin 17 §:n nojalla maksajan velkojia ja muita sivullisia samalla tavalla kuin, jos maksu olisi maksettu saajalle käteismaksulla sillä hetkellä kun tilisiirron varat kirjattiin laitoksen tilille. Jos maksumääräyksen antajan konkurssi oli alkanut ennen kuin suoritus oli 17 §:n nojalla tullut maksumääräyksen antajan velkojia sitovaksi, näillä on edelleen oikeus vaatia siirretyt varat palautettaviksi konkurssipesään. Varojen palautusvaatimus voidaan esittää vain maksun saajalle.

19 §. *Maksumääräyksen antajan vapautuminen suoritusvelvoitteestaan saajaan nähden.* Pykälässä säädetään siitä, milloin maksumääräyksen antaja on täyttänyt suoritusvelvoitteensa saajaan nähden. Kun pykälässä säädetty edellytykset ovat täyttyneet, tilisiirtomaksulla on samat oikeusvaikutukset kuin saajalle suoritettulla käteismaksulla. Maksumääräyksen antaja vapautuu pykälän mukaan suoritusvelvoitteestaan saajaa kohtaan tilisiirtomaksun määrällä sillä hetkellä, kun tilisiirtomaksu sitoo 17 §:n nojalla sivullisia.

Tilisiirtomaksuja koskevalla 19 §:n erityissäännöksellä täydennetään esimerkiksi velkakirjalaisissa ja kauppalaissa säädettyä yleistä periaatetta, jonka mukaan velka on maksettava velkojan luona, jollei toisin ole sovittu.

Pykälän mukaan velkojan saatava on pääsäännön mukaan maksettu, kun tilisiirron varat on maksettu velkojan edustajana toimivalle laitokselle edelleen maksettaviksi velkojan laitoksessa olevalle tilille. Pykälää sovelletaan kuitenkin vain siltä osin, kuin muualla ei toisin säädetä. Sillä ei rajoiteta esimerkiksi kuluttajansuojalain, vakuutussovimuslain, työsopimuslain (320/1970) tai asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain maksun suorittamisen paikkaa ja ajankohtaa koskevien erityissäännösten soveltamista.

Pykälä on tahdonvaltainen. Siitä voidaan poiketa maksumääräyksen antajan ja saajan välisellä sopimuksella. Maksumääräyksen antaja ja saaja voivat esimerkiksi sopia, että saatava katsotaan maksetuksi jonakin muuna kuin pykälässä säädettyä ajankohtana. Pykälässä ei myöskään oteta kantaa siihen, missä tapauksissa suoritusvelvollisella on oikeus täyttää velvoitteensa tilisiirron välityksellä.

Pykälää ei myöskään sovelleta, jos maksumääräyksen antajan ja saajan omaksumasta käytännöstä taikka kauppatavasta tai muusta tavasta, jota on pidettävä maksumääräyksen antajaa ja saaja sitovana, johtuu muuta. Olosuhteista saattaa käydä ilmi, että osapuolten tarkoituksena on ollut noudattaa heidän aikaisemmin omaksumaansa käytäntöä taikka alalla vallitsevaa kauppa-, pankki- tai muuta tapaa. Tällaista käytäntöä tai tapaa voidaan näissä tapauksissa pitää sopimuksen osana. Myös kiinteissä liikesuhteissa osapuolten välille saattaa vakiintua maksuun liittyvissä kysymyksissä määrätynlainen käytäntö, jonka perusteella heidän katsotaan tarkoittaneen poiketa pykälässä ilmaistusta säännöstä. Jos osapuoli haluaa muuttaa aikaisempaa käytäntöä, muutoksesta tulee sopia toisen osapuolen kanssa.

Kauppa-, pankki- tai muu vastaavanlainen tapa voi syrjäyttää pykälässä säädetyn periaatteen vain, jos sitä on pidettävä osapuolia sitovana. Yleisesti vakiintunutkin tapa sitoo pääsääntöisesti vain samalla alalla toimivia elinkeinonharjoittajia. Esimerkiksi pankki ei voi vedota pankkitapaan kuluttajaa vastaan eikä sellaista elinkeinonharjoittajaa vastaan, jonka ei voida olettaa tuntevan kyseistä tapaa.

20 §. *Ylivoimainen este.* Pykälä perustuu direktiivin 9 artiklaan. Pykälän 1 momentin mukaan tilisiirtoon osallistuva laitos vapautuu 2 ja 3 luvussa säädetystä velvoitteestaan, jos se voi osoittaa, että velvoitteen täyttämi-

sen estää sellainen epätavallinen ja ennalta arvaamaton este, johon se ei voi vaikuttaa ja jonka seurauksia se ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää. Direktiivin johdanto-osan 13 kohdan mukaan esimerkiksi yhteen tilisiirtoon osallistuvaan laitokseen kohdistuvan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittaminen ei ole direktiivissä tarkoitettu ylivoimainen este. Maksumääräyksen antajan laitos ja muut tilisiirtoon osallistuneet laitokset kantavat näin ollen riskin esimerkiksi välittäjälaitoksen konkurssista ja vastaavat velvoitteistaan lakiehdotuksen 2 ja 3 luvun mukaisesti.

Momentti koskee kaikkia tilisiirtoon osallistuvia laitoksia. Jos yhdelläkin tilisiirtoon osallistuvalla laitoksella on tilisiirron toteuttamisen estävä momentissa tarkoitettu ylivoimainen este, asiakkaalla ei ole oikeutta saada korvausta niiltäkään laitoksilta, joita ylivoimainen este ei koske. Kun tilisiirron toteuttamisen estävä ylivoimainen este poistuu, laitosten on toteutettava tilisiirto lakiehdotuksen 4—16 §:n mukaisesti. Ylivoimainen este pidentää tilisiirron toteuttamisaikaa niin monella pankkipäivällä kuin ylivoimainen este kestää. Todistustaakka ylivoimaisen esteen olemassaolosta on sillä laitoksella, joka vetoaa ylivoimaiseen esteeseen. Jos asiakas pyytää muuta tilisiirtoon osallistuvaa laitosta täyttämään velvoitteensa, laitos voi esittää velvoitteesta vapautuakseen esteen kohteena olevan laitoksen antaman selvityksen.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentti ei koske laitokselle rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädettyjä velvoitteita. Laitoksen on momentin mukaan täytettävä sille mainitussa laissa säädetty velvoitteet silloinkin, kun 1 momentissa tarkoitettu ylivoimainen este estää sitä toteuttamasta tilisiirtoa.

5 luku. Voimaantulo

21 §. *Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.* Pykälän 1 momenttiin on otettu tavanomai-

nen voimaantulosäännös. Pykälän 2 momentissa olevan siirtymäsäännöksen mukaan ehdotettua lakia sovellettaisiin sellaisiin tilisiirtoihin, joita koskevan maksumääräyksen laitos on hyväksynyt lain voimaantulon jälkeen. Sellaisiin tilisiirtoihin, joita koskevan maksumääräyksen hyväksymispäivä on ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin aikaisempaa lakia. Maksumääräyksen hyväksymispäivän käsite määritellään 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa.

2. Voimaantulo

Direktiivin 11 artiklan 1 kohdan mukainen täytäntöönpano-aika päättyy 14 päivänä elokuuta 1999. Direktiivin antamisen yhteydessä Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio antoivat yhteisen julistuksen, jossa todettiin jäsenvaltioiden pyrkimykset saattaa lainsäädäntönsä direktiivin mukaisiksi 1 päivästä tammikuuta 1999 lähtien. Komission järjestämässä täytäntöönpanon koordinaatorkouksissa kuitenkin todettiin, että jäsenvaltiot aikoivat panna direktiivin täytäntöön vasta täytäntöönpanoajan päättyessä.

Suomalaiset laitokset joutuisivat ehdotetun lain säännösten johdosta tarkistamaan tilisiirtoista asiakkaille annettavia tietoja ja asiakkaiden kanssa tehtävien sopimusten sisältöä. Myös laitosten keskinäisiä sopimuksia jouduttaisiin tarkistamaan. Tarkistusten johdosta myös laitosten tietojärjestelmiä jouduttaisiin muuttamaan. Koska direktiivin täytäntöönpanosta johtuvat tarkistukset ovat kuitenkin olleet ainakin pääosiltaan laitosten tiedossa jo direktiivin antamisesta lähtien, laitokset ovat voineet varautua niihin etukäteen. Edellä mainituista syistä ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 14 päivänä elokuuta 1999.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Tilisiirtolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan sellaiseen luottolaitoksen tai muun laitoksen toteutettavaksi annettuun tilisiirtoon, jonka toimeksiantajana ei ole luottolaitos, muu maksujen välittäjä eikä rahoitusyhteisö ja joka toteutetaan:

- 1) Suomessa (*kotimaan tilisiirto*);
- 2) Suomen ja Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion (*ETA-valtio*) välillä (*ETA-tilisiirto*); tai
- 3) Suomen ja Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion (*kolmas valtio*) välillä (*kolmannen valtion tilisiirto*).

Tämän lain 2 ja 3 lukua ei kuitenkaan sovelleta:

- 1) sellaiseen yli 50 000 euron määrää vastaavaan määrään suuruiseen kotimaan tilisiirtoon, jota ei toteuteta Suomen rahassa ja jonka toteuttamiseen osallistuu toisessa valtiossa toimiva välittäjälaitos;
- 2) sellaiseen ETA-tilisiirtoon, joka toteutetaan kolmannen valtion valuutassa taikka ylittää 50 000 euroa tai sitä vastaavan määrän;
- 3) kolmannen valtion tilisiirtoon.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *luottolaitoksella*
 - a) luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 2 §:n 1 momentissa ja ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain (1608/1993) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua luottolaitosta; ja
 - b) sellaisen luottolaitoksen, jonka kotipaikka on ETA-valtion ulkopuolella, ETA-valtiossa sijaitsevaa sivukonttoria, joka liiketoimintanaan toteuttaa tilisiirtoja;
- 2) *rahoitusyhteisöllä*
 - a) sijoitusrahastolain (48/1999) 2§:n 2 kohdassa tarkoitettua sijoitusrahastoa ja

10 kohdassa tarkoitettua yhteissijoitusyritystä;

b) sijoituspalvelu yrityksistä annetun lain (579/1996) 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua sijoituspalvelu yritystä ja ulkomaisen sijoituspalvelu yrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa annetun lain (580/1996) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua ulkomaista sijoituspalvelu yritystä;

c) vakuutusyhtiölain (1062/1979) 1 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua henkivakuutusyhtiötä ja vahinkovakuutusyhtiötä sekä ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain (398/1995) 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ulkomaista henkivakuutusyhtiötä ja 4 kohdassa tarkoitettua ulkomaista vahinkovakuutusyhtiötä;

d) vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua vakuutusyhdistystä; sekä

e) muuta sellaista kotimaista ja ulkomaista yritystä, joka harjoittaa samanlaista toimintaa kuin edellä tässä kohdassa tarkoitettut yritykset;

3) *muulla maksujen välittäjällä* luonnollista henkilöä tai yhteisöä, joka ei ole luottolaitos ja joka liiketoimintanaan toteuttaa tilisiirtoja;

4) *laitoksella* luottolaitosta ja muuta maksujen välittäjää sekä sellaista luottolaitoksen toisessa ETA-valtiossa sijaitsevaa sivukonttoria, joka osallistuu tilisiirtojen toteuttamiseen;

5) *välittäjälaitoksella* maksumääräyksen antajan ja saajan laitoksen ohella tilisiirtoon osallistuvaa laitosta;

6) *tilisiirrolla* laitoksen maksumääräyksen antajan toimeksiannosta tekemää rahansiirtoa saajalle samaan tai toiseen laitokseen;

7) *maksumääräyksellä* maksumääräyksen antajan laitokselle antamaa ehdotonta määräystä suorittaa tilisiirto saajalle;

8) *saajalla* tilisiirron lopullista vastaanottajaa, jonka käytettävissä olevalle tilille tilisiirron varat maksetaan;

9) *maksumääräyksen antajalla* sitä, joka antaa määräyksen suorittaa tilisiirto saajalle;

10) *asiakkaalla* maksumääräyksen antajaa tai saajaa asiayhteyden mukaan;

11) *hyvityskorolla*

a) korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa säädetyn koron määräistä korkoa, jos

asiakkaalle korvausvelvollinen laitos sijaitsee Suomessa; ja

b) jos asiakkaalle korvausvelvollinen laitos sijaitsee muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa, tässä ETA-valtiossa sovellettavaa vastaavaa korkoa; sekä

12) *maksumääräyksen hyväksymispäivällä* päivää, jona maksumääräyksen antajan laitos on saanut tilisiirron toteuttamiseksi tarvittavat tiedot ja kaikki laitoksen asettamat tilisiirron katetta ja toteuttamista koskevat ehdot ovat täyttyneet.

Suomessa suoritettu käteismaksu samassa laitoksessa Suomessa olevalle maksajan tilille ei kuitenkaan ole 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu tilisiirto;

3 §

Pakottavuus

Sopimusehto, joka poikkeaa tämän lain säännöksistä asiakkaan vahingoksi, on mitätön, jollei jäljempänä toisin säädetä.

2 luku

Tilisiirrosta annettavat tiedot

4 §

Tiedot ennen maksumääräyksen antamista

Laitoksen on pidettävä asiakkaidensa saatavilla kirjallisesti ja tarvittaessa myös sähköisesti helposti ymmärrettävissä olevat tiedot tilisiirtoihin sovellettavista ehdoista. Tietoihin on sisällytettävä selvitys ainakin seuraavista seikoista:

1) aika, jonka kuluessa tilisiirron varat maksetaan saajan laitoksen tilille;

2) ajankohta, josta lukien 1 kohdassa tarkoitettu aika lasketaan;

3) aika, jonka kuluessa saajan laitoksen tilille siirretyt varat maksetaan saajan tilille;

4) laitoksen asiakkaaltaan perimien palkkioiden ja kulujen määrä tai niiden laskentatapa;

5) laitoksen mahdollisesti käyttämä arvo-päivä; ja

6) asiakkaan käytettävissä olevat oikaisukeinot ja niihin turvautuminen.

Ulkomaan valuutan määräisten kotimaan tilisiirtojen ja ETA-tilisiirtojen osalta laitoksen on lisäksi pidettävä saatavilla tiedot käytettävistä valuutan vaihtokursseista.

5 §

Tilisiirron toteuttamisen jälkeen annettavat tiedot

Sen jälkeen kun maksumääräyksen antajan laitos on toteuttanut tilisiirron tai saajan laitos on vastaanottanut tilisiirtomaksun, sen on toimitettava asiakkaalleen selvitys ainakin seuraavista seikoista:

1) tiedot, joiden avulla asiakas voi tunnistaa tilisiirron;

2) tilisiirron alkuperäinen määrä;

3) asiakkaalta perittävien kulujen ja palkkioiden määrä; ja

4) laitoksen mahdollisesti käyttämä arvo-päivä.

Laitoksen on toimitettava 1 momentissa tarkoitettut tiedot asiakkaalleen helposti ymmärrettävässä muodossa kirjallisesti ja tarvittaessa sähköisesti, jollei asiakas ole nimenomaisesti luopunut oikeudestaan saada tietoja.

Jos maksumääräyksen antaja on määrännyt, että saajan on maksettava kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset, saajan laitoksen on ilmoitettava siitä saajalle.

Jos on suoritettu valuutanvaihto, vaihdon suorittaneen laitoksen on ilmoitettava asiakkaalleen käytetty vaihtokurssi.

3 luku

Laitoksen vähimmäisvelvoitteet

6 §

Laitoksen erityissitoumukset

Jollei laitos kieltäydy hyväksymästä erityisin ehdoin annettua tilisiirtotoimeksiantoa, sen on asiakkaan pyynnöstä sitouduttava toteuttamaan tilisiirto toimeksiannon mukaisessa määräajassa ilmoittamiaan palkkioita ja kuluja vastaan. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske mahdollisesti käytettävästä valuutan vaihtokursseista riippuvia kuluja.

7 §

Tilisiirron toteuttamisaika

Maksumääräyksen antajan laitoksen on maksettava tilisiirron varat saajan laitoksen tilille sovitussa määräajassa. Jos määräajasta ei ole sovittu, Suomen rahan määräisen koti-

maan tilisiirron varat on maksettava saajan laitoksen tilille viimeistään maksumääräyksen hyväksymispäivää seuraavana pankkipäivänä ja ulkomaan rahan määräisen kotimaan tilisiirron sekä ETA-tilisiirron varat viimeistään maksumääräyksen hyväksymispäivää seuraavana viidentenä pankkipäivänä.

Saajan laitoksen on maksettava tilisiirron varat saajan tilille sovituksessa ajassa. Jos määräajasta ei ole sovittu, saajan laitoksen on maksettava tilisiirron varat saajan tilille viimeistään sitä päivää seuraavana pankkipäivänä, jona varat maksettiin saajan laitoksen tilille.

8 §

Korvaus määräajan noudattamatta jättämisestä

Jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille 7 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa, maksumääräyksen antajan laitoksen on maksettava maksumääräyksen antajalle korvauksena määräajan noudattamatta jättämisestä tilisiirron määrälle hyvityskorkoa 7 §:n 1 momentissa säädetyn määrään päättymisestä siihen päivään asti, jona tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille. Jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille määräajassa välittäjälaitoksesta johtuvasta syystä, sen on maksettava edellä säädetyllä tavalla laskettu korvaus maksumääräyksen antajan laitokselle.

Jos saajan laitos ei ole maksanut tilisiirron varoja saajan tilille 7 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa, sen on maksettava maksumääräyksen saajalle korvauksena määräajan noudattamatta jättämisestä tilisiirron määrälle hyvityskorkoa 7 §:n 2 momentissa säädetyn määrään päättymisestä siihen päivään asti, jona varat on maksettu saajan tilille.

Asiakkaalla ei kuitenkaan ole oikeutta tässä pykälässä säädettyyn korvaukseen, jos laitos osoittaa, että maksu on viivästynyt asiakkaasta johtuvasta syystä.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei rajoita asiakkaan eikä tilisiirtoon osallistuneen laitoksen mahdollisia muita oikeuksia.

9 §

Tilisiirron täysimääräisyys

Tilisiirtoon osallistuvan laitoksen on mak-

sumääräyksen hyväksymispäivän jälkeen toteutettava tilisiirto täysimääräisenä, jollei maksumääräyksen antaja ole erikseen määrännyt, että saajan on maksettava kokonaan tai osittain tilisiirrosta aiheutuvat kustannukset.

Saajan laitoksella on oikeus noudatettujen ehtojen tai käytäntöjen mukaisesti veloittaa saajan tililtä tilinhoitoon liittyviä maksuja.

10 §

Tilisiirrosta tehdyt virheelliset vähennykset

Jos laitos on vähentänyt 9 §:n säännösten vastaisesti tilisiirron määrää:

1) maksumääräyksen antajan laitos on velvollinen maksumääräyksen antajan pyynnöstä siirtämään sen tai välittäjälaitoksen vähentämän määrän saajalle, jollei maksumääräyksen antaja pyydä, että vähennetty määrä maksetaan hänelle;

2) välittäjälaitos on velvollinen siirtämään vähentämänsä määrän maksumääräyksen antajan laitokselle, jollei maksumääräyksen antajan laitos pyydä, että vähennetty määrä siirretään saajalle; ja

3) saajan laitos on velvollinen siirtämään saajalle vähentämänsä määrän.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei rajoita asiakkaan mahdollisia muita oikeuksia.

11 §

Toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrän palauttaminen

Jos tilisiirron varoja ei ole maksettu saajan laitoksen tilille 7 §:n 1 momentissa säädettyssä ajassa, maksumääräyksen antajan laitoksen on palautettava maksumääräyksen antajalle toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä. Ulkomaan rahan määräisen kotimaan tilisiirron ja ETA-tilisiirron osalta laitos ei kuitenkaan ole velvollinen palauttamaan enempää kuin 12 500 euroa tai sitä vastaavan määrän.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei rajoita maksumääräyksen antajan mahdollisia muita oikeuksia.

12 §

Korvaus tilisiirron toteuttamatta jättämisestä

Maksumääräyksen antajan laitoksen on maksettava 11 §:n nojalla palautettavan tilisiirron määrän lisäksi maksumääräyksen

antajalle tilisiirron kokonaismäärälle hyvityskorkoa maksumääräyksen hyväksymispäivän ja tilisiirron määrän palauttamispäivän väliseltä ajalta sekä maksumääräyksen antajan maksamien tilisiirrosta aiheutuneiden kulujen määrä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei rajoita maksumääräyksen antajan mahdollisia muita oikeuksia.

13 §

Palautettavan määrän ja korvauksen maksaminen

Maksumääräyksen antajalla on oikeus vaatia toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrän palauttamista ja korvausta tilisiirron toteuttamatta jättämisestä sen jälkeen, kun 7 §:n 1 momentissa säädetty määräaika on päätynyt. Maksumääräyksen antajan laitoksen on maksettava 11 ja 12 §:ssä tarkoitettavat maksumääräyksen antajalle 14 pankkipäivän kuluessa vaatimuksen esittämisestä, jollei tilisiirron varoja ole tällä välin maksettu saajan laitoksen tilille.

14 §

Välittäjälaitoksen vastuu tilisiirron toteuttamatta jättämisestä

Välittäjälaitoksen on maksettava 11 §:n nojalla palautettavan tilisiirron määrä 12 §:ssä säädettyine korkoineen ja kuluineen laitokselle, joka antoi sille tilisiirtotoimeksiannon.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos tilisiirto on jäänyt toteuttamatta sen takia, että välittäjälaitokselle tilisiirtotoimeksiannon antanut laitos on antanut välittäjälaitokselle virheellisiä tai puutteellisia ohjeita. Välittäjälaitoksen on kuitenkin mahdollisuksiensa mukaan pyrittävä palauttamaan toteuttamatta jääneen tilisiirron määrä. Välittäjälaitoksella on oikeus vähentää mahdollisesti palautettavasta tilisiirron määrästä varojen takaisin saamisesta aiheutuneet yksilöidyt kulunsa.

15 §

Saajan laitoksen vastuu tilisiirron toteuttamatta jättämisestä

Mitä 11—14 §:ssä säädetään, ei sovelleta,

jos saajan laitoksen valitsema välittäjälaitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta. Tällöin saajan laitoksen on maksettava saajan tilille toteuttamatta jätetyn tilisiirron määrä. Ulkomaan rahan määräisen kotimaan tilisiirron ja ETA-tilisiirron osalta laitos ei kuitenkaan ole velvollinen suorittamaan enempää kuin 12 500 euroa tai sitä vastaavan määrän.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei rajoita saajan mahdollisia muita oikeuksia.

16 §

Tilisiirron toteuttamatta jääminen maksumääräyksen antajasta johtuvasta syystä

Mitä 11—15 §:ssä säädetään, ei sovelleta, jos:

1) tilisiirto on jäänyt toteuttamatta sen takia, että maksumääräyksen antaja on antanut laitokselleen virheellisiä tai puutteellisia ohjeita; tai

2) maksumääräyksen antajan nimenomaisesti valitsema välittäjälaitos on jättänyt tilisiirron toteuttamatta.

Tilisiirtoon osallistuneiden laitosten on mahdollisuksiensa mukaan pyrittävä palauttamaan 1 momentissa tarkoitettu syystä toteuttamatta jääneen tilisiirron määrä. Jos maksumääräyksen antajan laitos on saanut tilisiirron määrän takaisin, sen on palautettava määrä maksumääräyksen antajalle. Maksumääräyksen antajan laitoksella ja muilla tilisiirtoon osallistuneilla laitoksilla on kuitenkin oikeus vähentää palautettavasta tilisiirron määrästä varojen takaisin saamisesta aiheutuneet yksilöidyt kulunsa.

4 luku

Erinäiset säännökset

17 §

Tilisiirtomaksun sitovuus sivullisiin nähden

Tilisiirtomaksu sitoo maksumääräyksen antajan velkojia ja muita sivullisia, kun saajan laitos on saanut tarvittavat tiedot tilisiirron varojen maksamiseksi saajan tilille, ja:

1) tilisiirron varat on maksettu saajan laitoksen tilille; tai

2) saajan laitoksen asettamat tilisiirron kahtea koskevat ehdot ovat muutoin täyttyneet.

Tilisiirtomaksu sitoo maksumääräyksen

antajan velkojia kuitenkin aina, kun tilisiirron varat on maksettu saajan tilille.

18 §

Maksumääräyksen peruuttaminen

Maksumääräyksen antajalla ei ole oikeutta peruuttaa maksumääräystä sen jälkeen, kun tilisiirtomaksu sitoo 17 §:n nojalla sivullisia.

Jos tilisiirto toteutetaan eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä maksujärjestelmän ehdoista annetussa laissa (588/1997) tarkoitetun maksujärjestelmän välityksellä, maksumääräyksen antajalla ei kuitenkaan ole oikeutta peruuttaa maksumääräystä sen jälkeen, kun järjestelmän osapuoli ei järjestelmän sääntöjen mukaan saa peruuttaa maksumääräystä.

19 §

Maksumääräyksen antajan vapautuminen suoritusvelvoitteestaan saajaan nähden

Maksumääräyksen antajan katsotaan täyttäneen suoritusvelvoitteensa saajalle tilisiirron varojen määrällä silloin, kun tilisiirtomaksu sitoo 17 §:n nojalla sivullisia, jollei muualla toisin säädetä tai maksumääräyksen antajan ja saajan välisestä sopimuksesta tai omaksumasta käytännöstä taikka kauppatavasta tai muusta tavasta, jota on pidettävä maksumääräyksen antajaa ja saajaa sitovana, johdu muuta.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

20 §

Y livoimainen este

Tilisiirtoon osallistuva laitos vapautuu 2 ja 3 luvussa säädetystä velvoitteestaan, jos se voi osoittaa, että velvoitteen täyttämisen estää sellainen epätavallinen ja ennalta-arvaamaton este, johon se ei ole voinut vaikuttaa ja jonka seurauksia se ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske laitokselle rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (68/1998) säädettyjä velvoitteita.

5 luku

Voimaantulo

21 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta

Sellaisiin tilisiirtoihin, joita koskevan maksumääräyksen hyväksymispäivä on ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*